

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi
Ankara University Faculty of Educational Sciences Journal of Special Education

Erken Görünüm | Advance Online Publication

ARAŞTIRMA | RESEARCH

Gönderim Tarihi | Received Date: 03.07.24

Kabul Tarihi | Accepted Date: 15.11.24

Erken Görünüm | Online First: 09.12.24

**Anne-Babaların OSB Olan Çocuklarına Güvenlik Becerilerinin
Öğretimine İlişkin Görüşleri ve Deneyimleri**

[Türkçe okumak için tıklayınız](#)

**Parental Views and Experiences on the Instruction of Safety Skills to
Children with ASD**

[Click here to read in English](#)

H. Deniz Değirmenci

Seray Olçay

Ahmet Fidan

Elif Tekin-İftar

Anne-Babaların OSB Olan Çocuklarına Güvenlik Becerilerinin Öğretimine İlişkin Görüşleri ve Deneyimleri*

H. Deniz Değirmenci¹

Seray Olçay²

Ahmet Fidan³

Elif Tekin-İftar⁴

Öz

Giriş: Otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan çocuklarda görülen sosyal etkileşim ve iletişimde yetersizlikler ile sınırlı ilgiler ve tekrarlayıcı davranışlar onları güvenlik risklerine karşı daha korumasız hale getirmektedir. Araştırmalar da OSB olan çocukların tipik gelişen çocuklara kıyasla güvenlik risklerine daha fazla maruz kaldığını göstermektedir. Bu araştırmanın amacı OSB olan çocuğa sahip anne-babaların güvenlik becerileri ve öğretimine ilişkin görüşlerini ve deneyimlerini belirlemektir.

Yöntem: Araştırma betimsel araştırma modeliyle desenlenmiştir. Katılımcılar ölçüt örnekleme, maksimum çeşitlilik örnekleme ve kolay ulaşılabilir örnekleme ilkeleri benimsenerek belirlenmiştir. Araştırma kapsamında 43 anne-babadan yarı-yapılandırılmış görüşmeler aracılığı ile veri toplanmıştır ve veriler betimsel olarak analiz edilmiştir.

Bulgular: Katılımcıların yarısından çoğu güvenlik becerilerini çocuğun kendini korumayı öğrenmesi olarak tanımlamış; daha önce çocuklarının güvenliğini tehdit eden durumlarla karşılaştıkları ve çocuklarının güvenliğini sağlamak üzere tehlikeli durumları ulaşılmaz hale getirerek ya da kontrol altında tutarak önlem aldıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların önemli bir kısmı çocuklarına güvenlik becerilerinin öğretilebileceğini belirtirken yarısına yakını daha önce okulda güvenlik becerileri öğretimi yapılmadığını belirtmiştir. Katılımcıların büyük bir kısmı güvenlik becerisi öğretme deneyimleri olduğunu, öğretimi genellikle sözel açıklama ya da uyarıda bulunarak gerçekleştirdiklerini ve öğretim sırasında zorlandıklarını belirtmiştir.

Tartışma: Anne-babaların genel olarak güvenlik becerilerinin tanımına ve kapsamına ilişkin bilgilerinin, öğretime ilişkin deneyimlerinin ve görüşlerinin sınırlı olduğu görülmektedir. Bulgular genel olarak alan yazındaki bulgular ile tutarlık göstermektedir.

Sonuç: Bulgular anne-babaların güvenlik becerilerinin öğretimine gereken önemi yeterince vermediklerini ve çocuklarını güvenli tepkide bulunma ve kendilerini korumaya yönelik desteklemediklerini göstermektedir. OSB olan çocuğa sahip anne-babaların güvenlik becerilerine ilişkin farkındalıklarının, bilgilerinin ve öğretim becerilerinin geliştirilmesine gereksinim duyulmaktadır.

Anahtar sözcükler: Otizm spektrum bozukluğu, güvenlik becerileri, güvenlik riskleri, anne-babalar, etkili öğretim.

Atf için: Değirmenci, H. D., Olçay, S., Fidan, A., & Tekin-İftar, E. (2024). Anne-babaların OSB olan çocuklarına güvenlik becerilerinin öğretimine ilişkin görüşleri ve deneyimleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, Erken Görünüm*. <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdersisi.1506345>

*Bu araştırma 120K843 numaralı ve "Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklara Güvenlik Becerilerinin Öğretimi: Web-Tabanlı Aile Eğitimi Portalının Ailelerin Öğretme Davranışları ve Çocukların Öğrenme Davranışları Üzerindeki Etkileri" başlıklı TÜBİTAK 1001 Projesi kapsamında gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın bulguları 32. Ulusal Özel Eğitim Kongresi'nde (Ankara, 02-04 Kasım 2022) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

¹**Sorumlu Yazar:** Dr. Öğr. Üyesi, Anadolu Üniversitesi, E-posta: hdeğirmenci@anadolu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-1053-4095>

²Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi, E-posta: serayolcaygul@hacettepe.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-5007-7466>

³Dr. Öğr. Üyesi, Sakarya Üniversitesi, E-posta: afidan@sakarya.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-5056-7855>

⁴Prof. Dr., Anadolu Üniversitesi, E-posta: eltekin@anadolu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-5512-616X>

Giriş

Tüm anne-babalar için hemen her yaştaki çocuklarının güvende olmaları yaşamları boyunca en önem verdikleri konuların başında gelmektedir. Bu nedenle çocuklarının güvenliğini tehdit eden riskler anne-babalar için ciddi endişe kaynağı olabilmektedir. Otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan çocuğa sahip anne-babalar için ise çocuklarının güvenliğini sağlamak çok daha önemli ve güçlü bir endişe kaynağıdır. Çünkü, OSB'yi tanımlamakta kullanılan ve OSB olan çocuklarda farklılaşan düzeylerde görülen sosyal etkileşim ve iletişimde yetersizlikler ile sınırlı ilgiler ve tekrarlayıcı davranışlar (American Psychiatric Association, 2013), onları güvenlik risklerine karşı daha korumasız hale getirmektedir.

Güvenlik becerileri tüm çocuklar ve bireyler için yaşamsal önemi olan çok sayıda beceriyi kapsayan şemsiye bir kavramdır. Günlük yaşamda tüm çocuklar çeşitli kasıtlı olan ya da olmayan güvenlik tehditleri nedeniyle yaralanma ve ölüm riskiyle karşılaşabilmektedir (West vd., 2021). Kasıtlı olan ve olmayan güvenlik tehditlerinin her ikisi de çocuğun bulunduğu fiziksel çevreden ya da sosyal çevreden kaynaklanabilmekte ve tipik gelişen çocuklar bu güvenlik tehditleri karşısında uygun tepkide bulunmayı (a) başkalarını gözleyerek, (b) tehditlerin yaratabileceği sonuçları değerlendirerek ya da (c) tehditler karşısında nasıl davranabilecekleri konusunda uyarılarak edinebilmektedir. Oysa OSB olan çocuklar güvenlik becerileri de dahil olmak üzere pek çok beceriyi edinebilmeleri için sistematik öğretime gereksinim duymaktadır (Greene & Bethune, 2021; Tekin-Iftar, Olcay vd., 2021). Ancak, güvenlik becerilerinin öğretimi OSB olanlar dahil olmak üzere tüm özel gereksinimli çocuk ve bireyler için ihmal edilen bir öğretim alanıdır (Agran & Krupp, 2010; Brown-Lavoie vd., 2014; Sirin & Tekin-Iftar, 2016). Diğer taraftan bu konuda ulusal ve uluslararası çalışmalar dikkate alındığında son yıllarda eğilimin değiştiği gözlenmekle birlikte araştırmacıların ve anne-babaların ya da öğretmenlerin güvenlik becerilerinin öğretimi konusuna yeterince ilgi göstermedikleri görülmektedir (Tekin-Iftar, Olcay vd., 2021; Wiseman vd., 2017).

OSB olan çocukların tipik gelişen çocuklara kıyasla kasıtlı olan ya da olmayan güvenlik risklerine iki-üç kat daha fazla maruz kaldığı (Cavalari & Romanczyk, 2012; Yıldırım-Sarı & Girli, 2012), ayrıca, diğer tanı gruplarına kıyasla bu bireylerin yaygın olarak "izinsiz gezinme" ya da "kaçma" davranışlarını sergilemeleri nedeniyle güvenlik risklerine daha fazla maruz kaldıkları görülmektedir (Kiely vd., 2016; Wiggins vd., 2020). Benzer şekilde OSB olan bireylerin "cinsel istismara maruz kalma" olasılıklarının diğer gelişim yetersizliği olan bireylere ve tipik gelişim gösteren bireylere kıyasla daha yüksek olduğu belirtilmektedir (Girardi vd., 2021). Ülkemizde de ev içi güvenlik becerilerine yönelik bir çalışmada (Sahin & Colak, 2023) OSB ile zihin yetersizliği ve OSB ile farklı yetersizliği olan çocukların yer aldığı gruplar arasında riskli davranışlar açısından anlamlı bir farklılık olduğu ifade edilmektedir. Aynı çalışmada OSB olan çocuğa sahip ailelerin riskli olduğu için ev-içi güvenlik becerilerini öğrenmelerini bir gereksinim olarak dile getirdikleri görülmüştür.

Alan yazında araştırmacıların OSB olan çocukların güvenlik risklerine daha fazla maruz kalmalarına ilişkin çeşitli nedenler sıraladıkları görülmektedir. Bu nedenlerin belli başlıları OSB olan çocukların (a) bağımsızlaştıkça güvenlik riskleriyle karşılaşma olasılığının artması (Bergstrom vd., 2012; Mechling, 2008), (b) bilişsel becerilerindeki yetersizliklere bağlı olarak karşılaştıkları tehditleri fark etme, tehlikeli durumları ayırt etme ve tehlikeli durumların sonuçlarını değerlendirme açısından yetersizlikler sergilemeleri (Jang vd., 2016; Robinson & Graham, 2019), (c) karşılaştıkları tehdit durumlarını anlayarak gerektiğinde bu durumu başkalarına ifade etme becerilerini sergileyebilmek için gerekli sosyal beceriler ve iletişim becerilerinde yetersizlikleri olması (Wiseman vd., 2017), (d) motor tepkilerdeki yetersizlikleri ve davranışsal-duyusal özellikleri nedeniyle güvenlik risklerini algılamada güçlükler yaşayabilmeleri, (e) eğitim yaşantıları boyunca uzun yıllar uyum eğitimi (kendilerine söyleneni yapma) almalarından (Lumley & Miltenberger, 1997; Tekin-Iftar, Olcay vd., 2021) dolayı başkalarından gelen kötü niyetli istekleri yerine getirmekte sorun görmemeleri ve (f) edindikleri becerileri genellemekle ilgili yetersizlik yaşamaları (Arnold-Saritepe vd., 2009) şeklinde sıralanabilir. Ayrıca, tüm bunlara ek olarak, OSB ile ilişkili olmayan ancak onları yakından ilgilendiren bir neden de okul programlarında ve evlerde güvenlik becerilerinin öğretilmesine yeterince yer verilmemesi olarak ifade edilmektedir (Agran & Krupp, 2010; Sahin & Colak, 2023; Sirin & Tekin-Iftar, 2016).

OSB olan çocukların ve bireylerin tipik gelişen çocuklar ve bireylere kıyasla kasıtlı olan ya da kasıtlı olmayan tehditlere daha fazla maruz kalmaları anne-babaların, öğretmenlerin ve bakım veren diğer kişilerin bu bireylerin güvenliğinin sağlanmasına özel önem vermelerini gerektirmektedir. Bu konuda uluslararası alan yazında (ör., Miltenberger, 2008) ve ulusal alan yazında (ör., Şirin, 2015; Şahin, 2019) çoğunlukla anne-babaların ya da ortamdaki diğer sorumlu kişilerin önleyici bir tutum sergileyerek, çeşitli önlemler alarak çocukların bu risklerle karşılaşma olasılığını azaltmaya ya da riskleri kontrol altına almaya çalıştıkları ifade edilmektedir. Ancak, bu tür

önlemleri alan kişilerin basit bir ihmali ya da bir anlık dikkatsizliği bu bireylerin yaşamı tehdit eden risklerle karşılaşmalarına hatta bu risklerin ölümcül etkilerine maruz kalmalarına yol açabilir. Diğer taraftan her zaman önlem alınamayacak türde bazı riskler söz konusu olabilir. Bu nedenle bu tür önlemleri olabildiğince almak belki de yaşam boyu gerekliyken, anne-babaların, öğretmenlerin ve diğer uzmanların proaktif bir tutum sergileyerek güvenlik becerilerinin sistematik olarak öğretilmesi konusunda çaba sarf etmeleri en sağlıklı yaklaşım olarak ele alınabilir. Bu noktada alan yazının yol gösterici olabilecek bir noktaya geldiği ifade edilebilir. Uluslararası ve ulusal alan yazındaki araştırmalar OSB olan çocuk ve bireylere çeşitli güvenlik becerilerinin öğretilbildiğini göstermektedir (ör., Değirmenci, 2018; Kurt vd., 2024; Tekin-Iftar, Olcay vd., 2021; Wiseman vd., 2017).

Ülkemizde 2000'li yılların başından itibaren araştırmacıların güvenlik becerilerinin öğretimi konusunu çeşitli yönleriyle ele aldıkları görülmektedir. Bu kapsamdaki ilk çalışma 2008 yılında tamamlanan bir doktora tez çalışmasıdır. Çalışmada OSB olan çocuklara kötü niyetli yabancı kişilerin kaçırma girişimlerine uygun tepkide bulunma becerileri öğretilmiştir (Akmanoglu & Tekin-Iftar, 2011). Bu ilk deneysel çalışmadan sonra araştırmacıların takip eden dönemde daha başka deneysel çalışmalar (ör., Açıköz, 2023; Değirmenci, 2018; Kaya, 2021; Kaya & Ergenekon, 2024; Kutlu & Kurt, 2023; Olcay vd., 2024; Süzer, 2015; Tavukçu, 2021) tasarladıkları görülmektedir. Bu çalışmalarda OSB olan çocukların kendilerine öğretimi hedeflenen güvenlik becerilerini öğrenebildikleri ve öğrendikleri becerileri farklı durumlara genelleyebildikleri görülmüştür. Bu bulgular uluslararası alan yazında konuyla ilgili tasarlanan diğer çalışmaları destekler niteliktedir (ör., Dixon vd., 2020; Godish vd., 2017; King & Miltenberger, 2017; Petit-Frere & Miltenberger, 2021). Diğer taraftan, sınırlı da olsa uluslararası alan yazında OSB olan bireylere güvenlik becerilerinin öğretimi konu alan çalışmaları analiz etmek üzere meta analiz çalışmalarının (ör., Tekin-Iftar, Olcay vd., 2021; Wiseman vd., 2017) ve belirli bazı güvenlik becerilerinin (ör., kaçma davranışı, yaya ve toplu ulaşım becerileri) öğretimine yönelik çalışmaların analiz edildiği sistematik derleme çalışmalarının (ör., Hayward vd., 2016; Lindsay & Lamptey, 2019) yapıldığı görülmektedir. Ayrıca, Türkiye'de 2008 yılında tamamlanan ve 2011 yılında yayınlanan bu ilk deneysel çalışmadan bir süre sonra ülkemizde güvenlik becerilerinin öğretimi konusunda anne-babaların, öğretmenlerin ve öğretim üyelerinin görüşlerini, deneyimlerini ve önerilerini belirlemeyi hedefleyen bir yüksek lisans tez çalışması yapılmıştır (Şirin, 2015). Bu çalışmanın sonuçlarından araştırmacılar uluslararası dergilerde iki çalışma (Şirin & Tekin-Iftar, 2016; Tekin-Iftar, Şirin vd., 2021) yayımlayarak konuyla ilgili ülkemize ait ön bulguları paylaşmışlardır. Bu çalışmalarda araştırmacılar anne-babaların çocuklarına güvenlik becerilerinin öğretimi önemli ve gerekli gördüklerini, dolayısıyla eğitim planlarında bu becerilerin öğretimine yer verilmesi gerektiğini düşündüklerini ifade etmişlerdir. Ancak, anne-babaların bu becerilerin öğretiminin önemli olduğunu ileri sürmelerine rağmen çocuklarına güvenlik becerileri öğretimi yapmayarak yalnızca günlük rutinlerde çocukları güvenlik riskleriyle karşılaştıklarında ilgili durumlara ilişkin uyarılarda buldukları, bu uyarıları öğretim olarak değerlendirdikleri ve çoğunlukla çocuklarının güvenliği için yoğun önlem aldıklarını ifade ettikleri görülmüştür. Ayrıca, anne-babalar güvenlik becerilerinin öğretimi konusunda yeterli bilgi ve beceriye sahip olmadıklarını ifade etmişlerdir. Son olarak, bu araştırmanın en çarpıcı bulgularından birisi de anne-babaların çocuklarının bireyselleştirilmiş eğitim programlarında (BEP) herhangi bir güvenlik becerisinin öğretimi hedefleyen bir öğretim amacı olup olmadığı konusunda bilgi sahibi olmadıkları ve çocuklarının eğitim yaşantıları boyunca hiçbir öğretmeniyle çocuklarına güvenlik becerilerinin öğretimi konusunda herhangi bir görüşme yapmadıklarını ifade etmeleridir. Bu iki çalışmanın ardından 2019 yılında OSB olan çocuklar için daha sınırlı bir kapsamda, ev içi güvenlik becerilerine, yönelik bir doktora tez çalışması tamamlanmıştır (Şahin, 2019). Çok aşamalı karma yöntem ile desenlenen çalışmada OSB olan çocuğa sahip ailelerin ev içi güvenlik becerilerinin öğretimine ilişkin gereksinimlerinin belirlenmesi ve bu gereksinim doğrultusunda hazırlanan aile eğitim programının etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bulgular katılımcı ailelerin genel olarak ev kazalarına yönelik önlemler aldıklarını, ancak ev içi güvenlik becerilerinin öğretimine ilişkin yetersiz olduklarını ortaya koymuştur. Hazırlanan aile eğitim programının deney grubundaki katılımcılar için etkili olduğu, ailelerin ev içi güvenlik becerileri ve öğretimine ilişkin becerilerinin geliştiği ve farkındalıklarının arttığı bulgusuna ulaşılmıştır. Bulguları genel hatlarıyla özetlenen ve ülkemizde yürütülen bu çalışmalar dışında araştırmacıların bilgisi dahilinde yalnızca OSB olan çocukların anne-babalarıyla yürütülmüş başka bir çalışma yoktur. Ancak, bu araştırmaların bulgularını dolaylı olarak desteklediği ileri sürülebilecek uluslararası bir çalışmada Pituch ve arkadaşları (2011) ailelere çocuklarına öncelikli olarak öğretilmesini tercih edecekleri öğretim alanlarının neler olduğunu sormak üzere bir anket uygulamışlardır. Bulgular, ailelerin çocuklarına açıkça güvenlik becerileri öğretim alanında beceri öğretimi konusunda tercih bildirmediklerini göstermektedir. Diğer bir çalışmada ise (Agran & Krupp, 2010) farklı yetersizlikleri olan çocuğa sahip bir grup ailenin güvenlik becerilerinin öğretimine ilişkin görüşleri alınmış ve analiz edilmiştir. Katılımcıların neredeyse üçte birinin (%31) OSB olan çocuğa sahip olduğu çalışmada ailelerinin büyük bir kısmı güvenlik becerilerinin öğretiminin kritik ve önemli olduğunu, bu becerilerin hem okulda hem de evde öğretilmesi

gerektiğini belirtmiştir. Ancak katılımcıların yalnızca küçük bir kısmı çocukların BEP'lerinde güvenlik becerisine yer verildiğini ve bu konuda talepleri olduğunu ifade etmiştir. Yine, konuyla doğrudan ilgili olmayan bir çalışmada Yıldırım-Sarı ve arkadaşları (2016) bilişsel yetersizliği ve OSB olan çocuğu olan annelerin kaza risklerini nasıl tanımladıklarını ve ne tür önlemler aldıklarını incelemiştir. Bulgular, ev içi güvenlik önlemleri ile çocukların yaşları, ailede kaçınıcı çocuk olduğu ve anne-baba yaşı arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ancak çocuğun yaşı, tanısı ve yaralanma riski arasında anlamlı bir ilişki olmadığını göstermiştir. Dolayısıyla, çocuklarının OSB ya da bilişsel yetersizliği olmasının annelerin güvenlik becerilerine ilişkin özel bir farkındalık geliştirmelerine yol açmadığı ileri sürülebilir. Oysa, bu çocukların akranlarına kıyasla güvenlik risklerine daha fazla maruz kaldığı görülmektedir. Yukarıda ifade edildiği gibi ülkemizde ve Dünya'da araştırmacılar OSB olan çocuklara güvenlik becerilerinin öğretimi konusuna sınırlı da olsa ilgi göstermektedirler. Diğer taraftan, ülkemizde okul sistemleri açısından konu ele alındığında, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2018 ve sonrası yıllarda güncellenen eğitim programlarında sınırlı da olsa güvenlik becerileri öğretim hedeflerine yer verildiği görülmektedir (Şirin, 2024). Dolayısıyla hem araştırma hem de uygulama açısından gösterilen bu ilgiye bağlı olarak Şirin'in 2015 yılında tasarladığı çalışmadan elde edilen bulgular açısından bir eğilim değişikliği olup olmadığını araştırmak bu çalışmanın tasarlanması için itici güç olmuştur. Şirin'in çalışmasından sonra daha güncel bir çalışmada (Sahin & Colak, 2023) ev içi güvenlik becerilerine ilişkin görüşler belirlenmiştir. Ancak bu çalışma, genel olarak ev içi güvenlik becerilerinin öğretimi konusuna ilişkin görüşleri kapsamaktadır. Dolayısıyla görüldüğü üzere Şirin'in 2015 yılında tasarladığı ve bulgularını iki farklı çalışmada (Sirin & Tekin-Iftar, 2016; Tekin-Iftar, Sirin vd., 2021) paylaştığı çalışmadan neredeyse on yıllık bir zaman geçmiş ve bu zaman zarfında eğitim programlarına daha fazla güvenlik becerisinin öğretimi dahil edilmiştir. Bu araştırmada da geçen zaman içerisinde güvenlik becerilerinin öğretiminde artan farkındalıkla birlikte anne-babaların güvenlik becerilerinin öğretimi konusundaki görüşlerini ve deneyimlerini belirlemek amaçlanmıştır. Bu araştırmada aşağıda sıralanan araştırma sorularına yanıt aranması hedeflenmiştir.

1. Anne-babalar güvenlik becerilerini tanımlayabilirler mi?
2. Anne-babaların çocuklarının ev içi ya da toplumsal ortamlarda güvenlik risklerine maruz kalmalarına ilişkin deneyimleri nedir?
3. Anne-babaların çocuklarının güvenliğini tehdit edebilen durumlar hakkındaki düşünceleri ve çocuklarının bu durumlarla karşılaşma olasılığı olan ortamlar hakkındaki görüşleri nedir?
4. Anne-babalar çocuklarının güvenliğini sağlamak üzere ne yapmaktadırlar ve çocuklarının güvenliğinin sağlanması konusunda yapılması gerekenlere ilişkin görüşleri nelerdir?
5. Anne-babaların çocuklarına güvenlik becerilerinin öğretilmesine ilişkin görüşleri nelerdir?
6. Anne-babaların çocuklarına eğitim kurumlarında güvenlik becerilerinin öğretilmesine ilişkin görüşleri nelerdir?
7. Anne-babaların çocuklarına güvenlik becerisi öğretme deneyimleri nedir?
8. Anne-babaların çocuklarının BEP'lerinde güvenlik becerilerine ilişkin öğretim hedeflerine yer verilmesi konusunda bilgi sahibi olma durumları nedir?
9. Anne-babaların güvenlik becerilerinin öğretiminin nasıl yapılması gerektiğine ilişkin görüşleri nedir?

Yöntem

Araştırma Modeli

Araştırma OSB olan çocuğa sahip anne-babaların güvenlik becerilerine, çocuklarının güvenliğini tehdit eden durumlara ve çocuklarına güvenlik becerilerinin öğretimine ilişkin görüş ve deneyimlerini belirlemek amacıyla betimsel araştırma modeliyle desenlenmiştir. Betimsel araştırmalarda veriler anketler, gözlemler ya da görüşmeler yoluyla toplanır (Büyüköztürk vd., 2020). Bu araştırmada veriler yarı-yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla toplanmıştır.

Katılımcılar

Araştırmada katılımcılar amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme, maksimum çeşitlilik örnekleme ve kolay ulaşılabilir örnekleme ilkeleri benimsenerek belirlenmiştir (Johnson & Christensen, 2014). Katılımcılar için dâhil edilme ölçütleri (a) okul öncesi dönem ile sekizinci sınıf aralığında eğitimlerine devam eden OSB olan bir çocuğa sahip olma ve (b) araştırmaya katılmaya gönüllü olma olarak belirlenmiştir. Araştırmacılar

maksimum çeşitliliği sağlamak üzere ise her bir sınıf düzeyinden farklı eğitim ortamlarında (ör., kaynaştırma, özel eğitim sınıfı, özel eğitim okulu) eğitimlerine devam eden çocukların anne-babalarına ulaşmaya çalışmışlardır. Araştırmaya Eskişehir, Ankara, Sakarya ve Sivas ilinden anne-babalar katılım göstermiştir.

Araştırmada veri toplayabilmek üzere birinci araştırmacının çalıştığı üniversiteden "Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklara Güvenlik Becerilerinin Öğretimi: Web-tabanlı Aile Eğitimi Portalının Ailelerin Öğretme Davranışları ve Çocukların Öğrenme Davranışları Üzerindeki Etkileri" başlıklı, 03.06.2020 tarihli 57/59 sayılı Etik Kurul Kararı ile Etik Kurul onayı alınmıştır. Ardından araştırmacılar olası katılımcılara ulaşılmasına olanak sağlayacak okulların/kurumların bir listesini çıkarmış ve yöneticilerine ulaşmışlardır. Olumlu dönüş yapan yöneticilerle yapılan görüşmelerde araştırmanın amacı ve kapsamına ilişkin sözlü bilgilendirme yapılmış; anne-babalar için hazırlanan "Araştırma Bilgilendirme Afışı" ve "Ön Kabul Formu" paylaşılmıştır. Ön kabul formunda daha ayrıntılı bilgi almak istediğini belirten, iletişim bilgilerini forma yazan ve bu bilgilerin proje ekibi ile paylaşılmasına yazılı olarak onay veren anne-babalara telefonla ulaşılarak araştırma hakkında bilgi verilmiştir. Görüşme sonunda çalışmaya katılım konusunda gönüllü olan anne-babalardan tercihlerine bağlı olarak yüz-yüze ya da çevrim içi onam alınmıştır. Bu süreçte okulöncesi dönem ile sekizinci sınıf arasında eğitimlerine devam eden OSB olan çocuğa sahip 52 anne-babaya ulaşılmış; ancak 43 katılımcı ile görüşmeler yapılabilmektedir. Dokuz katılımcı gönüllü olmalarına rağmen çeşitli nedenlerle araştırmaya katılamamıştır.

Katılımcıların 21'i Eskişehir'den, 13'ü Ankara'dan, 7'si Sakarya'dan ve 2'si Sivas'tan katılım göstermiştir. Tablo 1'de anne-babalara ve OSB olan çocuklarına ilişkin demografik bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 1

Katılımcı Anne-Babalara ve OSB Olan Çocuklarına İlişkin Demografik Bilgiler

Anne-babalar			OSB olan çocuklar		
Demografik değişkenler	f	%	Demografik değişkenler	f	%
Cinsiyet			Cinsiyet		
Kadın	40	93.02	Kadın	28	65.11
Erkek	3	6.98	Erkek	15	34.89
Yaş			Yaş		
25-30	2	4.65	3-6	6	13.96
31-35	9	20.93	7-12	26	60.46
36-40	10	23.25	13-16	11	25.58
41-45	12	27.91	Eğitim ortamı		
46-50	7	16.28	Kaynaştırma	9	20.93
51-55	3	6.98	Özel eğitim sınıfı	22	51.16
Eğitim düzeyi			Özel eğitim okulu	12	27.91
İlkokul	4	9.30	Sınıf düzeyi		
Ortaokul	4	9.30	Okul öncesi	6	13.96
Lise	15	34.88	İlkokul	19	44.18
Önlisans	6	13.96	Ortaokul	18	41.86
Lisans	11	25.58			
Lisansüstü	3	6.98			

Araştırmacılar ve Bursiyerler

Araştırmada dört araştırmacı ve beş bursiyer görev almıştır. Araştırmacıların tamamı ağırlıklı olarak OSB olan çocuklar ve anne-babaları ile çalışmakta; güvenlik becerilerinin öğretimine yönelik çalışmalar yürütmektedirler ve yarı-yapılandırılmış görüşme tekniğiyle veri toplama deneyimine sahiptirler. Bursiyerlerin tamamı lisansüstü eğitimlerine devam etmektedir. Bursiyerler araştırma yöntem ve teknikleri, nitel araştırma yöntemleri gibi dersler almış hem bu derslerde hem de yürüttükleri bağımsız araştırmalarda yarı-yapılandırılmış

görüşmeler aracılığıyla veri toplama deneyimi kazanmışlardır. Ayrıca OSB olan çocuklar ve anne-babalarıyla çalışma deneyimine sahiptirler.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplamak amacıyla yarı-yapılandırılmış görüşme formu geliştirilmiştir. Bu amaçla araştırmacılar güvenlik becerilerine ilişkin ulusal ve uluslararası alan yazını taramışlardır. Tarama sürecinde araştırmacılar güvenlik becerileri (safety skills), ev içi güvenlik becerileri (home safety skills), toplumsal güvenlik becerileri (community safety skills), otizm (autism), otizm spektrum bozukluğu (autism spectrum disorder), yaygın gelişimsel bozukluk (pervasive developmental disorders) anahtar sözcüklerini kullanmışlardır. Araştırmacılar OSB olan çocuklara güvenlik becerilerinin öğretimine ilişkin görüşlerin belirlendiği araştırmalara (ör., Agran & Krupp, 2010; Sirin & Tekin-Iftar, 2016; Tekin-Iftar, Sirin vd., 2021) ulaşarak katılımcılara yöneltilen soruları incelemişlerdir. Ayrıca her bir araştırmacı alandaki deneyimlerinden yola çıkarak önemli olduğunu düşündüğü konulara ilişkin ek soru önerilerinde bulunmuştur. Ardından araştırmacılar bireysel olarak oluşturdukları soru havuzlarını çevrim içi düzenlenen üç toplantıda inceleyerek formda yer alacak sorulara karar vermiştir. Daha sonra OSB olan çocuklar ve eğitimleri, güvenlik becerilerinin öğretimi konularında araştırmalar yürüten beş uzmana form elektronik ortamda gönderilmiş ve uzman görüşü alınmıştır. Görüşme formu iki bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde demografik özelliklere ilişkin sekiz soru; ikinci bölümde güvenlik becerilerinin öğretimine ilişkin 17 soru yer almıştır.

Veri Toplama ve Analizi

Araştırmada veriler bursiyerler tarafından toplanmıştır. Veri toplama sürecinden önce üçüncü araştırmacı bir anne ile pilot görüşme yaparak kayıt altına almıştır. Araştırmacılar kaydı dinleyerek görüşme formunda yer alan soruların uygunluğunu değerlendirmiştir. Bu görüşme dikkate alınarak bursiyerler arasındaki tutarlılığı sağlamak ve görüşme kılavuzu oluşturmak üzere araştırmacılar ile bursiyerler çevrim içi bir toplantı gerçekleştirmiştir. Görüşme kılavuzunda (a) görüşmeye başlamadan önce katılımcıya araştırma hakkında kısa bilgilendirme yapma, ses kaydı alınacağını belirtme, araştırmaya katılım ve ses kaydına ilişkin sözlü onam alma, (b) görüşmenin akışına göre soruların yerlerinde değişiklikler yapma, bir sorunun yanıtlanması sırasında diğer sorunun da yanıtının alınması durumunda ilgili soruyu sormadan geçme, (c) görüşmeyi sonlandırırken katılımcıya varsa eklemek istediklerini sorma maddelerine yer verilmiştir. Araştırmacılar ve bursiyerler görüşme kılavuzunda yer alan maddeler konusunda hemfikir olduktan sonra görüşmelere başlanmıştır. Hangi bursiyerin hangi katılımcıyla görüşeceğine araştırmacılar kura çekerek karar vermiştir. Görüşme öncesinde bursiyerler katılımcılarla iletişime geçerek uygun gün ve saati belirlemiş ve görüşmelerin yapılacağı platforma ilişkin katılımcıların tercihlerini almıştır. Bursiyerler ilk görüşmelerini gerçekleştirdikten sonra ilk üç araştırmacı görüşme kayıtlarını inceleyerek bursiyerlere geri bildirim vermişlerdir. Görüşmeler Haziran 2021-Ocak 2022 tarihleri arasında Zoom, WhatsApp ve telefon aracılığıyla gerçekleştirilmiş, ortalama 40 dakika (ranj = 19-79 dakika) sürmüştür.

Araştırmanın verileri betimsel olarak analiz edilmiştir. Verilerin analizi iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Önce verilerin doğruluğu ve tutarlılığına ilişkin değerlendirilmeler gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda her bir bursiyer gerçekleştirdikleri görüşmelerin dökümünü yapmıştır. Ardından ilk iki araştırmacı görüşme dökümlerinin doğruluğunu sınamak üzere her bir bursiyerin gerçekleştirdiği görüşmelerden yansız olarak belirlenen %30'unu incelemiştir. İncelemeye alınan 15 görüşmeden 5'i için bursiyerlerden görüşme dökümlerini gözden geçirmeleri istenmiştir. İkinci kez yapılan dökümlerin doğruluğu aynı araştırmacılar tarafından aynı yolla incelenerek görüşme-döküm uyumunun %100 olması sağlanmıştır. Ayrıca bursiyerlerden tüm katılımcılarla kendilerine ait görüşme dökümlerini paylaşmaları, katılımcılardan da görüşme dökümlerini incelemeleri ve doğruluğunu teyit etmeleri istenmiştir. Katılımcıların yalnızca %53.49'undan ($n = 23$) görüşme dökümlerine ilişkin dönüş sağlanmış ve böylece katılımcıların yaklaşık yarısından dökümlere ilişkin katılımcı teyidi almak mümkün olmuştur. İkinci aşamada ise betimsel analiz süreci gerçekleştirilmiş; bu amaçla alan yazın ve görüşmede öne çıkan boyutlardan bir çerçeve oluşturulmuş, oluşturulan çerçeveye göre veriler düzenlenmiş (Yıldırım & Şimşek, 2021), ancak sayfa sınırlaması nedeniyle katılımcıların görüşlerine ilişkin doğrudan alıntılara yer verilememiştir. Analiz sürecinde ilk üç araştırmacı birbirinden bağımsız olarak yansız olarak belirledikleri iki görüşmeyi analiz ederek kodlama anahtarı oluşturmuştur. Ardından çevrim içi bir toplantıda araştırmacıların birbirlerinin kodlamalarını incelemeleri ve analizlere ilişkin ortak kararlar almaları, kavram, terim ve sınıflamalarda (ör., güvenlik becerilerin sınıflandırılması) görüş ve terim birliğine varmaları sağlanmıştır. Toplantı sonrasında araştırmacılar aldıkları kararlar doğrultusunda yansız olarak belirlenen bir diğer görüşmeyi daha analiz etmişlerdir. Araştırmacılar arasında analizlerin tutarlılığı sağlandıktan sonra veri analizine geçilmiştir.

Araştırmanın iç geçerliğini sağlamak üzere araştırmacı çeşitlemesine yer verilmiştir. Bu amaçla veriler farklı bursiyerler tarafından toplandıktan sonra farklı araştırmacılar tarafından analiz edilmiştir. Böylece veri toplama ve analizi süreçlerinde yanlılığı ve öznelliği kontrol altına almak hedeflenmiştir. Ayrıca katılımcıların görüşlerinin doğru olarak temsil edildiğinden emin olmak için görüşme dökümlerine yönelik katılımcı teyidi alınmıştır (Glesne, 2011). Araştırmada elde edilen verilerin genellebilirliğinin sağlanabilmesi için, ele alınan duruma ilişkin ayrıntılı bilgiye ulaşılmasına olanak sağlayan amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme ve maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Araştırmada görüşme dökümlerinin doğruluğu ve kodlamaların tutarlılığı değerlendirilerek iç güvenilirliğin sağlanması amaçlanmıştır. Bu amaçla araştırmacılar her bir bursiyerin görüşme dökümlerinin %30'unu inceleyerek dökümlerin doğruluğunu sağlamıştır. Ayrıca verilerin toplanması ve analizi sürecinde çevrim içi toplantılar yapılarak bursiyerler ve araştırmacılar arasında tutarlılığın sağlanması amaçlanmıştır. Araştırmada ek olarak, daha önce de ifade edildiği gibi ilk üç araştırmacı görüşme soruları doğrultusunda bir kodlama anahtarı oluşturularak verileri analiz etmiştir. Ardından araştırmacıların her bir soruya ilişkin analizleri tek tek incelenerek karşılaştırılmıştır. Aynı yanıtlar "Görüş Birliği", farklı yanıtlar ise "Görüş Ayrılığı" olarak kaydedilmiştir. Araştırmacılar arası güvenilirlik yüzdesinin hesaplanmasında [$\text{Görüş Birliği} / (\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı}) \times 100$] formülü kullanılmıştır (Miles & Huberman, 1994). Araştırmacılar arası güvenilirlik yüzdesi ortalama %90 (ranj = %80 - %100) olarak belirlenmiştir. Ayrıca araştırmacılar %100 uzlaşım sağlanmadığı sorular için uzlaşım sağlanıncaya değin analizlere devam etmiştir. Son olarak, toplanan veriler, ulaşılan bulgular ve yorumlara ilişkin dördüncü araştırmacının teyidi alınmıştır.

Bulgular

Anne-babaların güvenlik becerilerine, çocuklarının güvenliğini tehdit eden durumlara ve çocuklarına güvenlik becerilerinin öğretimine ilişkin görüş ve deneyimlerine yönelik bulgular izleyen başlıklarda sunulmuştur.

Güvenlik Becerilerinin Tanımı

Katılımcıların yaklaşık yarısı ($n = 21$) güvenlik becerilerini çocuğun kendini korumayı öğrenmesi olarak tanımlarken, üçü tedbir almaları gereken bir durum olarak tanımlamıştır. Altı katılımcı ise güvenlik becerilerine ilişkin bilgi ya da fikir sahibi olmadıklarını ifade ederek bir tanımlama yapmamışlardır. Katılımcıların güvenlik becerilerine yönelik yaptıkları tüm tanımlar Tablo 2'de sunulmuştur.

Güvenlik becerilerine örnek vermeleri istendiğinde ise katılımcıların büyük bir kısmı ($n = 20$) yaya becerilerini örnek verirken bir katılımcı örnek verememiştir. Katılımcıların örnek verdikleri diğer güvenlik becerileri arasında balkonda/pencerede güvenli davranma, evden ya da aile yanından izin alarak ayrılma, yanma tehlikesi karşısında güvenli tepkide bulunma, yabancı kişileri ayırt etme ve uygun iletişim kurma gibi beceriler yer almıştır. Katılımcıların güvenlik becerilerine yönelik verdikleri örnekler Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2

Deney ve Anne-Babaların Güvenlik Becerilerine İlişkin Yaptıkları Tanımlar ve Verdikleri Örnekler

Tanım	<i>f</i>	Örnekler	<i>f</i>
Çocuğun kendini korumayı öğrenmesi	21	Yaya becerileri	20
Çocuğun tehlikeyi bilmesi ve farkında olması	9	Balkonda/pencerede güvenli davranma	7
Anne-babaların çocukları için tedbir alması	3	Evden ya da aile yanından izin alarak ayrılma	7
Çocuğun karşılaştığı tehlikeli ve güvensiz durumu bildirmesi	2	Yanma tehlikesi karşısında güvenli tepkide bulunma	5
Çocuğun günlük yaşam becerilerine sahip olması	2	Kötü niyetli kişilerden korunma	5
Çocuğun tehlikeli, yanlış davranışlar sergilemesi	1	Yüksek yere güvenli çıkma ve inme	4
Çocuğa zarar verebilecek kişi ve durumların varlığı	1	Kesici/delici aletlerin varlığında güvenli tepkide bulunma	4
Çocuğun yaşamda kolayca kazanılabileceği beceriler	1	Yabancıları ayırt etme ve uygun iletişim kurma	4
		Yanıcı ve yakıcı maddelerin varlığında güvenli davranma	3
		Elektrikli ev aletlerini güvenli kullanma	2
		Kendilerine ve başkalarına zarar vermeme	2

Güvenliği Tehdit Eden Durumlara İlişkin Deneyimler

Katılımcılara daha önce ev içinde ve dışında çocuklarının güvenliğini tehdit eden herhangi bir durumla karşılaşmış veya karşılaşmadıkları sorulduğunda 27 katılımcı karşılaştığını belirtirken, 16 katılımcı karşılaşmadığını belirtmiştir. Daha önce çocuğunun güvenliğini tehdit eden bir durumla karşılaştığını belirten katılımcılara

karşılaştıkları durumlar sorulduğunda ise ev içinde en çok pencereden ya da balkondan düşme riski ile karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Diğer yandan katılımcılar ev dışında en çok kaybolma riskiyle karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcılara çocuklarının güvenliğini tehdit eden durumlarla hangi sıklıkta karşılaştıkları sorulduğunda ise 14'ü bu durumlarla nadiren karşılaştıklarını, 13'ü ise sıklıkla karşılaştıklarını belirtmiştir. Çocuğun güvenliğini tehdit eden ev içinde ve dışında karşılaşılan diğer durumlar ile bu durumlarla karşılaşma sıklıklarına Tablo 3'te yer verilmiştir. Çocuklarının ev içinde ve dışında güvenliklerini tehdit edebilecek durumlarla karşılaşmadıklarını ifade eden katılımcılar sürekli önlemler almaları, çocuklarını gözetim altında tutmaları ve sözel açıklamalarda bulunmaları nedeniyle bu durumlarla karşılaşmadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 3

Anne-Babaların Çocuklarının Güvenliğini Tehdit Eden Durumlara İlişkin Deneyimlerine Yönelik Görüşleri

Güvenlik tehditleriyle karşılaşma durumu	f	Güvenliği tehdit eden durumlar	f	Güvenliği tehdit eden durumlarla karşılaşma sıklığı	f
Evet	27	Ev içi		Sıklıkla	13
Hayır	16	Pencereden/balkondan düşme	9	Nadiren	14
		Çarpma/düşme sonucunda yaralanma	3		
		Kesici aletler/nesneler nedeniyle yaralanma	2		
		Nesneleri uygunsuz kullanma	1		
		Elektrik çarpması	1		
		Öfke nöbeti sırasında çarpma sonucu yaralanma	1		
		Ateşle oynama	1		
		Ev dışı			
		Kaybolma	11		
		Trafik kazası	9		
		Yabancı kişilerle uygunsuz etkileşim	3		
		Akran şiddeti	1		
		Ağaçtan düşme	1		

Güvenliği Tehdit Edebilecek Olası Durumlara İlişkin Görüşler

Katılımcılara ev içinde çocuklarının güvenliğini tehdit edebileceğini düşündükleri durumlar sorulduğunda katılımcılar en çok karşılaştıkları durumun yüksekten düşme olduğunu belirtmişlerdir. Ev dışında çocuklarının güvenliğini tehdit edebileceğini düşündükleri durumlar sorulduğunda ise en çok karşılaştıkları durumun trafik kazası riski olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların ev içinde ve dışında çocuklarının güvenliğini tehdit edebileceğini düşündükleri diğer durumlar ise Tablo 4'te sunulmuştur.

Güvenliği Tehdit Eden Durumlarla Karşılaşma Olasılığı Olan Ortamlara İlişkin Görüşler

Katılımcılara çocuklarının güvenliğini tehdit eden durumlarla en çok hangi ortamlarda karşılaştıkları sorulduğunda 22 katılımcı ev içinde ve ev dışındaki ortamlarda karşılaştıklarını belirtirken, 13 katılımcı yalnızca ev dışındaki ortamlarda karşılaştıklarını belirtmiştir. Üç katılımcı ise evde fiziksel ortamı ve günlük yaşamı çocuklarının özelliklerine göre düzenledikleri, çocuklarını sürekli gözetim altında tuttukları ve yalnız bırakmadıkları için evde ya da ev dışında güvenliği tehdit eden herhangi bir durumla karşılaşmadıklarını ifade etmişler. Bir katılımcı ise hiçbir ortamda çocuğunun güvenliğini tehdit eden bir durumla karşılaşmadığını belirtmiş ve bu durumun nedenine ilişkin bir açıklama yapmamıştır. Dört katılımcı ise bu soruya ilişkin görüş belirtmemiştir.

Katılımcılar çocuklarının güvenliğini tehdit eden durumlarla karşılaşma olasılığı olan ev dışı ortamları sırasıyla sokaklar, eğitim ortamları, alışveriş merkezleri ve market gibi kalabalık toplumsal ortamlar, parklar, bahçeler, komşu evi, kafe, ormanlık alanlar, su kenarları ve okul servisi olarak belirtmişlerdir. Katılımcıların çocuklarının güvenliğini tehdit eden durumlarla karşılaşma olasılığı olan ortamlara ilişkin görüşlerine Tablo 4'te yer verilmiştir.

Çocuğun Güvenliğini Sağlamak Üzere Yapılanlara İlişkin Deneyimler

Katılımcılara çocuklarının güvenliğini sağlamak üzere neler yaptıkları sorulduğunda yaklaşık yarısı ($n = 22$) evde çocuklarının güvenliğini sağlamak üzere tehlikeli durumları ulaşılmaz hale getirerek, kaldırarak ya da kontrol altında tutarak önlem aldıklarını belirtmiştir. Katılımcılar evde güvenliği sağlamak üzere yapılan diğer uygulamaları çocukları gözetim altında tutma, çocuklara sözel açıklama yapma ya da uyarma ve tehlikeli durumları ayırt etmeyi öğretme olarak sıralamışlardır. Katılımcıların yaklaşık yarısı ($n = 21$) ise ev dışında çocuklarının

güvenliğini sağlamak üzere onları gözetim altında tuttuklarını belirtmiştir. Bir katılımcı çocuğunun öğretmenlerine güvendiği için herhangi bir şey yapmadığını belirtmiştir. Katılımcıların ev içi ve dışındaki ortamlarda çocuklarının güvenliklerini sağlamak üzere yaptıkları uygulamalara ilişkin ayrıntılar Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 4

Anne-Babaların Güvenliği Tehdit Edebilecek Olası Durumlara ve Bu Durumlarla Karşılaşma Olasılığı Olan Ortamlara İlişkin Görüşleri

Güvenliği tehdit eden durumlar	f	Güvenliği tehdit eden durumlarla karşılaşma olasılığı olan ortamlar	f	Güvenliği tehdit eden durumlarla karşılaşma olasılığı olan ev dışı ortamlar	f
Ev içi		Ev içi ve dışı			
Yüksekten düşme	19	Ev dışı	22	Sokaklar	17
Kesici/delici nesnelere güvenli olmayan biçimde kullanma	16	Hiçbir ortam	4	Eğitim ortamları	16
Elektrikli cihazları güvenli olmayan biçimde kullanma	10			Toplumsal ortamlar	16
Yanıcı/yakıcı nesnelere güvenli olmayan biçimde kullanma	10			Parklar	9
Kimyasalları güvenli olmayan biçimde kullanma	7			Bahçeler	2
Evden izinsiz ayrılma ya da kaçma	6			Komşu evi	1
Doğal gaz/tüp ile oynama	5			Kafe	1
İlaç içme	3			Ormanlık alanlar	1
Yenilmeyecek maddeleri yeme	3			Su kenarları	1
Ağır eşyaları devirme	2			Okul servisi	1
Ev dışı					
Trafik kazaları	14				
Kötü niyetli kişilerle etkileşim	12				
Yabancı ve yabancı olmayan kişileri ayırt edememe	9				
Kaybolma	9				
Oyun parkındaki aletlerle (ör., salıncak) yaralanma	5				
Toplu taşıma ya da özel araçta güvenli olmayan biçimde yolculuk yapma	4				
Açıkta satılan yiyecekleri tüketme	1				
Güvenli olmayan su birikintilerinde oynama	1				
Yürüyen merdivende güvenli olmayan davranışlar sergileme	1				
Akran zorbalığı	1				

Çocuğun Güvenliğini Sağlamak Üzere Yapılması Gerekenlere İlişkin Görüşler

Katılımcıların büyük bir bölümü ($n = 18$) çocuklarının güvende olabilmeleri için bu becerilerin öğretiminin yapılması gerektiğini belirtmişlerdir. Katılımcılardan beşi bu konuda fikirleri olmadığını belirtirken, bir katılımcı bu konuda kendileri dışında kimseden bir şey yapmasını beklemediğini ve güvenmediğini ifade etmiştir. Çocuklarının günlük yaşamda güvende olabilmeleri için güvenlik becerilerinin öğretilmesi gerektiğini düşünen katılımcılara öğretimin nasıl yapılabileceği sorulduğunda katılımcılar en çok sözel açıklama yaparak ve deneyim kazandırarak yapılabileceğini ifade etmişlerdir. Katılımcıların çocuklarının güvenliğini sağlamak üzere ev içi ve dışındaki ortamlarda neler yapılması gerektiğine ilişkin görüşleri Tablo 5'te yer almaktadır.

Güvenlik Becerilerinin Öğretilmesine İlişkin Görüşler

Çocuklarına güvenlik becerilerinin öğretilip öğretilmeyeceği sorulduğunda katılımcıların önemli bir kısmı ($n = 36$) çocuklarına bu becerilerin öğretilmeyeceğini belirtmiştir. Dört katılımcı çocuklarına güvenlik becerilerinin öğretilmeyeceğini, üç katılımcı ise bu konuda kararsız olduğunu belirtmiştir.

Tablo 5

Anne-Babaların Çocuklarının Güvenliğini Sağlamak Üzere Yaptıkları ve Yapılması Gerektiğini Düşündükleri Uygulamalara İlişkin Görüşleri

Çocukların güvenliğini sağlamak üzere yapılanlar	f	Çocukların güvenliğini sağlamak üzere yapılması gerekenler	f	Çocukların güvenliğini sağlamak üzere öğretimin nasıl yapılması gerektiği	f
Ev içi		Öğretim yapma	18	Sözel açıklama yapma	6
Önlem alma	22	Gözetim altında tutma	9	Deneyim kazandırma	6
Çocuğu gözetim altında tutma	11	Önlem alma	9	Görseller kullanma	3
Sözel açıklama yapma/uyarıda bulunma	9	Başkalarını bilinçlendirme	5	Okulla iş birliği yapma	2
Tehlikeli durumları ayırt etmeyi öğretme	1	Fiziksel ortamı düzenleme	2	Başkalarının güvenlikle ilgili olumsuz deneyimlerini ve sonuçlarını paylaşma	1
Ev dışı		Günlük yaşam ve uyum becerilerini öğretme	2		
Gözetim altında tutma	21	Çevreyi güvenli hale getirme	1		
Sözel açıklama yapma/uyarma	10	Okullarda çocukları destekleyecek kişilerin bulundurulması	1		
Önlem alma	9	Yaşam koçlarından yararlanma	1		
Öğretim yapma	4	Yalnızca anne-babanın desteğinin olması	1		
Kaybolmaya karşı sevgi izi yaptırma	1				
Herhangi bir şey yapmama	1				

Eğitim Kurumlarında Güvenlik Becerilerinin Öğretimine İlişkin Görüşler

Katılımcılara çocuklarına daha önce devam ettikleri eğitim kurumunda herhangi bir güvenlik becerisi öğretimi yapılıp yapılmadığı sorulduğunda 26 katılımcı güvenlik becerilerinin öğretiminin yapılmadığını, 10 katılımcı daha önce güvenlik becerilerinin öğretiminin yapıldığını, dört katılımcı ise bilgisinin olmadığını belirtmiştir. Üç katılımcı ise görüş belirtmemiştir.

Daha önce çocuğuna güvenlik becerisi öğretimi yapıldığını belirten katılımcılara, çocuklarına hangi güvenlik becerilerinin öğretimi yapıldığı sorulduğunda ikişer katılımcı kesici/delici aletlerin varlığında güvenli tepkide bulunma ve kötü niyetli dokunuşlardan korunma becerilerinin öğretiminin yapıldığını belirtirken, diğer beceriler (ör., tehlikeli durumları ayırt etmeyi öğretme, kaybolmaya karşı sevgi izi yaptırma) birer katılımcı tarafından belirtilmiştir. Bu becerilerin öğretiminin nasıl gerçekleştirildiği ve öğretimin başarısı sorulduğunda katılımcılar öğretimin sözel açıklama/uyarı yapılarak, görseller kullanılarak ve model olunarak öğretildiğini belirtmiştir. Ayrıca katılımcılardan dördü öğretimin başarılı, biri orta düzeyde başarılı, biri çok az başarılı, biri de başarısız olduğunu açıklamıştır. Üç katılımcı ise öğretimin başarısı konusunda kararsız olduğunu belirtmiştir. Tablo 6'da eğitim kurumlarında güvenlik becerilerinin öğretiminin hangi içeriklerde, nasıl yapıldığı ve başarısına ilişkin görüşlere yer verilmiştir.

Tablo 6*Anne-Babaların Eğitim Kurumlarında Güvenlik Becerilerinin Öğretimine İlişkin Görüşleri*

Eğitim kurumlarında güvenlik becerisi öğretimi	f	Eğitim kurumlarında hangi güvenlik becerilerinin öğretildiği	f	Eğitim kurumlarında güvenlik becerilerinin nasıl öğretildiği	f	Öğretimin başarısı	f
Yapılmadı	26	Kesici ve delici aletlerin varlığında güvenli davranma	2	Sözel açıklama yapma	5	Başarılı	4
Yapıldı	10	Kötü niyetli dokunuşlardan korunma	2	Görseller kullanma	3	Orta düzeyde başarılı	1
Bilmiyor	4	Güvenli yürüme/koşma/zıplama	1	Model olma	1	Çok az başarılı	1
Görüş bildirmede	3	Yanıcı/yakıcı maddelerin varlığında güvenli davranma	1	Sözel olarak uyarma	1	Başarısız	1
		Yabancıardan korunma	1			Kararsız	3
		Gereksinimlerini mahrem alanlarda karşılama	1				
		Depremde güvenli tepkide bulunma	1				
		Tehlikeli/zarar verici durumlardan korunma	1				

Güvenlik Becerisi Öğretme Deneyimleri

Katılımcılara çocuklarına bir güvenlik becerisini öğretme deneyimleri sorulduğunda 37 katılımcı çocuklarına güvenlik becerisi öğretme deneyimi olduğunu, altı katılımcı ise olmadığını belirtmiştir. Öğretme deneyimi olduğunu belirten katılımcılardan dördü deneyimleri hakkında görüş belirtmemiştir. Diğer katılımcılar ise çocuklarına hangi güvenlik becerilerinin öğretimini yaptıkları sorulduğunda ağırlıklı olarak kesici/delici aletlerin varlığında güvenli tepkide bulunma becerileri, yaya becerileri, sıcak nesnelere varlığında güvenli tepkide bulunma becerilerinden söz etmişlerdir. Güvenlik becerisi öğretme deneyimi olduğunu belirten katılımcıların neredeyse tamamı ($n = 32$) bu amaçla sözel açıklamalar yaptıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcılara öğretim yaparken zorluk yaşayıp yaşamadıkları sorulduğunda ise 21 katılımcı zorluk yaşadığını belirtirken, 12 katılımcı bir zorluk yaşamadığını belirtmiştir. Zorluk yaşadığını belirten katılımcılar yaşadıkları zorlukları çocuğun özellikleri, öğretim süreci ve güvenlik becerilerinin doğasıyla ilişkilendirerek sıralamışlardır. Katılımcıların öğretim yaptıkları güvenlik becerilerine, kullandıkları öğretim uygulamalarına ve öğretim sürecinde yaşadıkları zorluklara Tablo 7'de yer verilmiştir.

Çocuklarına bir güvenlik becerisi öğretme deneyimi olan ailelere bu süreçte herhangi bir destek alıp almadıkları sorulduğunda 29 katılımcı destek almadıklarını belirtirken, sekiz katılımcı destek aldıklarını belirtmiştir. Bu katılımcılardan dördü çocuğunun öğretmenlerinden, biri psikiyatristten, biri katıldıkları araştırmada yer alan uzmandan, biri kurum psikoloğundan, biri ise öğretmenin ve sosyal medyadan yararlandığını belirtmiştir. Destek almadığını belirten katılımcılardan bir tanesi kitaplardan faydalandığını belirtmiştir. Tablo 7'de katılımcıların çocuklarına güvenlik becerilerini öğretirken aldıkları desteklere ilişkin görüşlerine yer verilmiştir.

BEP'te Güvenlik Becerisine Yer Verilme Durumuna İlişkin Görüşler

Katılımcılar çocuklarının BEP'lerinde bir güvenlik becerisine amaç olarak yer verilip verilmediği sorulduğunda 34 katılımcı 'hayır' olarak, yalnızca üç katılımcı 'evet' olarak yanıtlamıştır. Dört katılımcı çocuklarının BEP'lerinde daha önce herhangi bir güvenlik becerisine amaç olarak yer verilip verilmediğini anımsamadığını ifade etmiştir. İki katılımcı ise bu soruya ilişkin görüş belirtmemiştir. Çocuklarının BEP'lerinde daha önce herhangi bir güvenlik becerisine amaç olarak yer verilmediğini belirten katılımcılara ($n = 34$), bu becerilere ilişkin bir talepleri olup olmadığı sorulduğunda tümü çocuklarının BEP'lerinde güvenlik becerilerinin amaç olarak yer almasına ilişkin herhangi bir talepleri olmadığını açıklamıştır. Ancak iki katılımcı kendilerine eğitim verilmesini, bir katılımcı ise çocuğuna öğretim sunulmasını talep ettiklerini belirtmiştir. Çocuklarının BEP'lerinde daha önce herhangi bir güvenlik becerisine amaç olarak yer verilip verilmediğini anımsamadığını ifade eden katılımcıların biri bu yönde bir talebinin olmadığını, diğeri ise bir talebinin olup olmadığını da hatırlamadığını belirtmiştir.

Tablo 7*Anne-Babaların Güvenlik Becerilerini Öğretme Deneyimlerine İlişkin Görüşleri*

Öğretim sunulan güvenlik becerileri	f	Güvenlik becerisi öğretirken kullanılan uygulamalar	f	Güvenlik becerisi öğretirken yaşanan zorluklar	f	Güvenlik becerisi öğretirken alınan destekler	f
Kesici/delici aletlerin varlığında güvenli tepkide bulunma	9	Sözel açıklama	32	Sürekli tekrar yapma zorunluluğu	7	Öğretmen	5
Yaya becerileri	8	Deneyim kazandırma	17	Deneyim kazanma sürecinde çocuğun zarar görme olasılığı	4	Psikiyatrist	1
Sıcak nesnelerin varlığında güvenli tepkide bulunma	7	Model olma	8	Çocuğunun öğrenme/dinleme motivasyonunun düşüklüğü	3	Uzman	1
Yanma tehlikesi karşısında güvenli davranma	5	Etkilerini / sonuçlarını fark ettirmeye çalışma	3	Problem davranışların varlığı	2	Kurum psikoloğu	1
Yabancı kişilerden kendini korunma	5	Görseller kullanma	2	Genellemede yaşanan güçlükler	2	Sosyal medya	1
Evden izin alarak dışarı çıkma	4	Karşıt davranışa yönlendirme	1	Çocuğun öğretime gösterdiği direnç	2		
Pencere/balkonda güvenli davranma	3	Önlem alma	1	Öğretim sırasında gözetim altında tutma zorluğu	1		
Yüksek bir yere güvenli inip çıkma	3	Tepkiyi kesme / yönlendirme	1	Değerlendirmede yaşanan güçlükler	1		
Elektrik prizlerini güvenli kullanma	2			Duygu kontrolünde yaşanan güçlükler	1		
Acil durum numaralarını söyleme	1						
Yakıcı ve yanıcı maddelerin varlığında güvenli davranma	1						
Kaygan zeminde güvenli hareket etme	1						
Adresini ve telefon numarasını söyleme	1						

Güvenlik Becerilerinin Öğretiminin Nasıl Yapılması Gerektiğine İlişkin Görüşler

Katılımcılara çocuklarının gereksinim duyduğu güvenlik becerilerinin öğretiminin kim tarafından yapılması gerektiği sorulduğunda çoğunluğu ($n = 18$) öğretmenler/uzmanlar tarafından öğretilmesi gerektiğini belirtmiştir. Güvenlik becerilerinin öğretiminin nerede ve ne zaman yapılması gerektiği sorulduğunda katılımcılar çocuklarının gereksinim duyduğu güvenlik becerilerinin en çok eğitim ortamlarında ve uygun zaman belirlendiğinde öğretilmesi gerektiğini belirtmiştir. Tablo 8’de katılımcıların güvenlik becerilerinin öğretiminin nasıl yapılması gerektiğine ilişkin görüşleri sunulmuştur.

Tablo 8*Anne-Babaların Güvenlik Becerilerinin Öğretiminin Nasıl Yapılması Gerektiğine İlişkin Görüşleri*

Öğretimin kim tarafından yapılmalı?	f	Nerede öğretilmeli?	f	Ne zaman öğretilmeli?	f
Öğretmen/uzman	18	Eğitim ortamında	23	Uygun zaman belirlendiğinde	7
Aile üyeleri ve öğretmen	16	Doğal ortamda	15	Çocuk hazır olduğunda	6
Aile üyeleri	7	Evde	5	Çocuk okula başladığında	4
Öğretim üyeleri	1			Erken yaşlarda	3
Psikologlar	1				

Tartışma

Çalışmanın amacı OSB olan çocuğa sahip anne-babaların güvenlik becerilerinin öğretimi konusundaki görüşlerini ve deneyimlerini ortaya koymaktır. Bulgular, anne-babaların güvenlik becerilerine ilişkin yaptıkları

tanımlamaların çeşitlilik gösterdiğini, bazı anne-babaların ise güvenlik becerilerini tanımlayamadığını göstermektedir. Katılımcıların güvenlik becerilerini tanımlayamamalarının olası nedenlerinden biri bu becerilere ilişkin farkındalıklarının düşük olması ve aslında günlük yaşamada sıkça karşılaştıkları güvenlik tehditleri ile başa çıkmayı bir güvenlik becerisi olarak kavramsallaştıramamaları olabilir. Bu bulgu Şirin'in (2015) araştırmasında ortaya koyduğu bulgu ile tutarlılık göstermektedir. Şirin de anne-babaların yalnızca yarısının "Güvenlik becerileri deyince aklınıza ne geliyor?" sorusuna ilişkin görüş belirttiğini, bu nedenle diğer sorulara geçmeden önce anne-babalara araştırmacı tarafından güvenlik becerilerinin tanımının yapıldığını belirtmiştir. Araştırmaya katılan anne-babaların yarısı güvenlik becerilerini "çocuğun kendini korumayı öğrenmesi" olarak tanımlamıştır. Ancak, görüşmeler sırasında katılımcıların yaptıkları tanımlarda alan yazında önerilen şekilde "yaşamsal açıdan önemli olan durumlar", "kasıtlı olan ya da olmayan tehditlere uygun tepkide bulunma" gibi kavramları kullanmadıkları görülmüştür. Ayrıca, bu tanımda çocuğun aktif, diğer bir deyişle güvenlik tehditlerinde tepkisel davranan değil öğrenen konumda tanımlandığı görülmüştür. Bu açıdan da bulgular Sirin ve Tekin-Iftar'ın (2016) elde ettiği bulgular ile tutarlılık göstermektedir. Aynı zamanda az sayıda da olsa bazı anne-babaların güvenlik becerilerini tanımlarken "çocuklar için alınan önlemler" ya da "çocuğa zarar verebilecek kişi ve durumlar" gibi yanlış ya da eksik biçimde tanımladıkları da görülmüştür. Anne-babaların yarısının yaya becerilerini örnek güvenlik becerisi olarak verdikleri görülmüştür. Sirin ve Tekin-Iftar'ın (2016) çalışmasında da anne-babaların en çok verdikleri güvenlik becerileri örneklerinden biri yaya becerileridir. Anne-babaların güvenlik becerilerine ilişkin yaptığı tanımlar ve verdikleri örnekler incelendiğinde tümünün güvenlik becerileri kavramını kapsamlı biçimde tanımlayamadığı ve çeşitlilik içerir şekilde örneklendiremediği görülmüştür. Anne-babaların güvenlik becerilerini tanımlamaya ve örneklendirmeye ilişkin sınırlılıkları çocuklarına güvenlik becerileri öğretme konusunda girişimlerini de kısıtlıyor olabilir. Diğer taraftan anne-babalarda görülen bu sınırlılık çocuklarının öğretmenlerinden güvenlik becerileri öğretmeleri konusunda talepte bulunmalarını da önüyor olabilir. Pituch ve arkadaşlarının (2011) çalışmasında anne-babaların çocuklarına öğretilmesini tercih ettikleri öğretim alanlarına ilişkin yaptıkları sıralamada uyumsal davranışlar arasında güvenlik becerilerinin yer almadığı görülmektedir. Bu çalışmada uyumsal beceriler kapsamında katılımcılara sorular sunulduğundan katılımcıların aklına özel olarak güvenlik becerileri gelmemiş olabilir. Oysa bu araştırmada güvenlik becerileri öğretimi açıkça sorulduğu halde yine de katılımcı anne-babaların yarısının yapmış olduğu tanım eksik ya da yanlıştır. Ayrıca, güvenlik becerileri çok geniş davranış çeşitliliğini içeren bir öğretim alanıyken anne-babalar tarafından verilen örnekler oldukça sınırlı kalmıştır. Dolayısıyla, bu bulgulardan yola çıkarak anne-babaların güvenlik becerileri konusunda bilgilendirilmeleri hem anne-babaların çocuklarına bu konuda öğretim planlama girişimlerini başlatmaları hem de çocuklarının devam ettikleri okullarda bu konularda öğretim sunmalarını talep etmeleri açısından önemli bir katkı sağlayabilir. Aynı zamanda bu konuda çalışan araştırmacılara anne-babaların güvenlik becerilerinin öğretimi konusunu gündemlerine almama nedenlerinin neler olduğunu araştırarak bu nedenlerin ortadan kaldırılmasına yönelik iyileştirme çalışmaları tasarlamaları önerilebilir. Son olarak, bu konuyla ilgili bir diğer araştırma önerisi de OSB olan çocukların yaşları ile anne-baba görüşleri arasındaki ilişkinin araştırılması olabilir. Bu çalışmaya katılan anne-babaların çocukları 4-16 yaşları arasında olmakla birlikte çoğunluğu ($n = 33$) 12 yaş ve altındadır. Bu yaşlar çocukların yaşamlarının anne-babalar tarafından göreceli olarak daha kolay kontrol edilebildiği yaşlardır. Dolayısıyla, araştırmacılar çocuklarının yaş aralığının daha geniş olduğu katılımcı gruplarıyla benzer araştırmalar tasarlayabilirler.

Araştırmanın tartışmaya değer bulgularından birisi anne-babaların yaklaşık üçte ikisinin çocuklarının güvenliklerini tehdit eden bir güvenlik riskiyle karşılaştığını, geri kalan kısmının ise karşılaşmadığını ifade etmesidir. Elde edilen bu bulgu Sahin ve Colak'ın (2023) çalışmasında elde bulgular ile benzerlik göstermektedir. Güvenlik riskleriyle karşılaşmadığına ilişkin yapılan açıklamalar ya anne-babaların aşırı korumacı davranarak çocukları için güvenli ortamlar hazırlamalarıyla ya da güvenlik becerilerini olması gerektiği gibi tanımlayamamalarıyla ilişkili olabilir. Yukarıdaki açıklamalarda anne-babaların güvenlik becerilerini yanlış ya da eksik tanımladıkları, yanı sıra güvenlik becerileri için zengin ve çeşitli örnekler sunamadıkları ifade edilmiştir. Çocuklarının güvenlik riskleriyle karşılaştıklarını ifade eden anne-babalar bu risklerin oluştuğu ortamları ev içi ve dışı ortamlar olarak yanıtlamışlardır. Ev dışında karşılaşılan güvenlik tehditlerini ise en yoğun olarak kaybolma ve trafik kazaları olarak ifade etmişlerdir. Daha önce de ifade edildiği gibi OSB olan çocukların izinsiz gezinme ve kaçma davranışları sergiledikleri sıklıkla vurgulanmaktadır (McLaughlin vd., 2020; Wiggins vd., 2020). Aynı zamanda "yaya becerileri" de alan yazında sıklıkla vurgulanan, öğretim protokollerinin geliştirildiği (Stanton, 2023; Wilmut & Purcell, 2021) ve deneysel çalışmaların yapıldığı bir güvenlik becerisidir (ör., Dixon vd., 2020). Bu çalışmanın bulgularının bu açıdan alan yazınla tutarlı olduğu ileri sürülebilir. Güvenlik riskleriyle çocuklarının karşılaştığını ifade eden anne-babaların yarısı karşılaşma sıklığını "nadiren" olarak ifade ederken yarısı ise

“sıklıkla” olarak ifade etmiştir. Dolayısıyla, bu bulgular çocuklara güvenlik becerilerinin öğretimini bir gereklilik olarak ortaya koymaktadır.

Anne-babalar ev içinde ve dışında çocuklarının güvenliğini tehdit edebilecek durumların söz konusu olduğunu ifade etmekle birlikte az sayıda da olsa bazı anne-babaların çocuklarının güvenlik riskleriyle karşılaşma durumlarının neredeyse hiç olmadığını ifade etmiştir. Benzer bulgu Sahin ve Colak’ın (2023) çalışmasında da elde edilmiştir. Bu durum bazı ailelerin aşırı korumacı tutum sergileyerek önleyici olmayı tercih ettiklerini düşündürmektedir. Oysa, önleyici olmaya yönelik tutum belirli bir düzeyde mutlaka gerekliken çocuklara güvenlik tehditleri karşısında uygun davranma konusunda öğretim sunulması da aynı şekilde gerekmektedir. Çünkü önleyici olduğu sırada bile küçük bir ihmal yaşamsal açıdan önem taşıyan sonuçlar doğurabilir. Güvenlik becerilerinin öğretilmesine ilişkin bir diğer gerekçe de anne-babaların çocuklarının yaşamında her zaman bulunamayacağı gerçeğidir.

Araştırmada tartışılması önemli bir diğer nokta, çocuklarının güvenliğini sağlamaya yönelik deneyimleri incelendiğinde anne-babaların yarısı tehlikeli durumu ulaşılamaz hale getirdiklerini ifade etmiştir. Bu durum anne-babaların çocuklarının güvenliklerini tehdit edebilecek durumlara ilişkin görüşleriyle tutarlıdır. Anne-babaların çok azı çocuklarının güvenlik tehditleriyle karşılaşması durumunda proaktif davranarak öğretim sunduklarını ifade etmiştir. Diğer taraftan, önlem almanın yanı sıra anne-babaların çocuklarını uyararak, sözel açıklamalarda bulunarak güvenlik tehditleri karşısında uygun davranmalarına yardımcı olduklarını ifade etmektedir. Elde edilen bu bulgular önceki çalışmaların (Sahin & Colak, 2023; Sirin & Tekin-Iftar, 2016) bulgularını desteklemektedir, ancak araştırmalar bunun aksine güvenlik becerilerinin öğretiminde “bilgi verici etkinliklerin” etkili olmadığını göstermektedir (ör., Gatheridge vd., 2004; Hardy, 2002). Diğer bir deyişle, güvenlik tehditleri ve bu tehditlerden nasıl korunabileceklerine yönelik sözlü açıklamalar yapılsa bile, bireylerin tehditlere maruz kaldıklarında yapılan açıklamalara uygun davranmadıkları görülmüştür. Örneğin, Amerika’da silah sahibi olma ve silah taşıma hakkını savunan güçlü bir örgüt olan “Ulusal Tüfek Birliği” (National Rifle Association) çocukların ateşli silahlardan uzak durmasını sağlamak üzere “Kartal Eddie Güvenli Silah Programı” (Eddie Eagle Gun Safe Program) geliştirerek çeşitli animasyon filmleri ve broşürler aracılığıyla çocukların ateşli silahlardan uzak durmaları için uygulamaları yapmıştır. Programda çocuklara sunulan mesaj “*Bir silahla karşılaştığında ‘Dur!, Dokunma!, Oradan uzaklaş!, ve Bir yetişkine haber ver!’*” olarak tasarlanmıştır. Bu programın davranışsal beceri öğretimiyle ateşli silahlardan uzak durma öğretimiyle karşılaştırıldığı araştırmalarda gruplar arasında silahla karşılaştıklarında ne yapmaları gerektiği sorulduğunda her iki gruba katılan çocukların da doğru yanıt verebildikleri, ancak gerçek ortamda yapılan değerlendirmelerde davranışsal beceri öğretimine katılan çocukların performansının daha yüksek olduğu görülmüştür (Miltenberger, 2008). Bu nedenle, bu bulgular bizleri konuyla ilgili yalnızca açıklama yapmak yerine aktif öğrenme süreçlerini tasarlayarak öğretim sunmaya yöneltmektedir. Tekin-Iftar, Olcay ve arkadaşlarının (2021) meta analiz çalışmasından elde edilen bulgulara göre güvenlik becerilerinin öğretiminin amaçlandığı çalışmaların büyük çoğunluğunda uygulamacılar araştırmacıyken yalnızca bir çalışmada araştırmacı ile birlikte ebeveyn (Johnston, 2010); bir çalışmada ise yalnızca ebeveynlerdir (Harriage vd., 2016). Dolayısıyla, bu araştırmanın ve söz konusu meta analiz çalışmasının bulgularından hareketle anne-babaların öğretim sunma konusunda bilgilendirilmelerinin önemli olduğu düşünülmektedir. Aynı zamanda araştırmacıların anne-babalara güvenlik becerilerini öğretme konusunda bilgi ve beceri kazandırmak üzere etkili ve verimli süreçleri değerlendiren araştırmalar tasarlamaları önerilebilir. Bu kapsamda ülkemizde (Sahin & Colak, 2023; Tavukçu, 2021) ve uluslararası alan yazında (ör., Harriage vd., 2016) anne-babalara öğreticilik becerilerini kazandırmayı hedefleyen çalışmalar vardır.

Çalışmaya katılan anne-babaların çok büyük bir bölümü çocuklarının güvenlik becerilerini öğrenebileceğini düşündüklerini ifade etmiştir. Ancak bu bulgu daha önce sundukları bilgilerle tutarlı değildir. Çünkü, anne-babalar çoğu zaman doğrudan güvenlik becerilerini öğretmek yerine önleyici olduklarını ifade etmiştir. Bu çelişkili durum iki şekilde yorumlanabilir. Öncelikle, anne-babalar kendilerini çocuklarına öğretim sunmakla sorumlu olduklarını düşünmediklerinden öğretim sunmuyor olabilirler. Diğer açıklama ise, anne-babalar çocuklarının öğrenebileceklerini düşünmelerine rağmen güvenlik becerileri konusunda nasıl öğretim sunabileceklerini bilmediklerinden öğretim sunmuyor olabilirler. Araştırmacılara bu konuları irdeleyen çalışmalar tasarlamaları önerilebilir. Böylece, elde edilen bulgular halihazırda pratikte görülen bu eksikliğin giderilmesine katkı sağlayabilir.

Çalışmanın bir diğer çarpıcı bulgusu anne-babaların yarısından fazlasının çocuklarının devam ettikleri eğitim kurumlarında herhangi bir güvenlik becerisinin öğretilmediğini ifade etmeleridir. Eğitim kurumları öğrencileri yalnızca akademik açıdan yönlendiren kurumlar olmamalı, aynı zamanda bağımsız yaşama hazırlamak üzere bilgi ve beceri kazandıran kurumlar olmalıdır. Diğer taraftan daha önce ifade edildiği gibi 2018 yılından beri

okul programlarında sınırlı da olsa önceki yıllara göre daha fazla güvenlik becerisi hedefi yer almaktadır. Anne-babaların ifadeleri bu durum ile tutarlı değildir. Bu bulgu programlarda güvenlik becerisi öğretimine yönelik hedefler olsa da programın güncellenmesi göreceli olarak yeni olduğundan henüz tam olarak okul sistemine yansıtılmamış olabileceğini düşündürmektedir. Diğer taraftan Sirin ve Tekin-Iftar'ın (2016) çalışmasında öğretmenlerin güvenlik becerisi öğretimini nasıl yapacaklarını bilmediğini ve güvenlik becerileri öğretiminin nasıl gerçekleştirilebileceği konusunda kitapçık ve materyal gereksinimleri olduğunu ifade ettikleri açıklanmıştır. Anne-babaların büyük çoğunluğunun çocuklarına eğitim kurumlarında güvenlik becerisi öğretimi yapılmadığını ifade etmeleri bu değişkenlerle ilişkili olabilir. Çocuklarına güvenlik becerilerinin öğretildiğini ifade eden anne-babalara hangi öğretim uygulamalarının kullanıldığı sorulduğunda anne-babalar çoğunlukla bilimsel-dayanaklı olmayan uygulamaların (ör., sözel açıklama yapma, sözel uyarı yapma) kullanıldığını ileri sürmüşlerdir. Bu bulgu da Sirin ve Tekin-Iftar'ın (2016) çalışmasında elde edilen öğretmenlerin güvenlik becerileri öğretimi konusundaki bilgi gereksinimi olduğuna ilişkin bulguları destekler niteliktedir. Ancak, bu konuyu açığa kavuşturabilmek için araştırmacıların daha geniş katılımcı gruplarıyla araştırmalar tasarlaması önerilebilir.

Anne-babalara çocuklarına herhangi bir güvenlik becerisi öğretme deneyimleri sorulduğunda büyük bölümünün bu konuda deneyimi olduğunu ifade ettikleri görülmüştür. Anne-babaların genellikle ev içi güvenlik becerileri öğretimi konusunda deneyimlerinin olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulgu Sahin ve Colak'ın (2023) çalışmasından elde edilen bulguyu desteklemektedir. Ancak, güvenlik tehditleri hemen her ortamda olabileceğinden bu açıdan deneyimlerinin sınırlı kaldığı ileri sürülebilir. Anne-babaların öğretim deneyimleri sadece öğretilen becerilerin çeşitliliğiyle sınırlı değildir. Bulgular, aynı zamanda anne-babaların güvenlik becerilerinin öğretiminde bilimsel-dayanaklı olmayan hatta etkili olmayan uygulamalar (ör., sonuçları hissettirmek) kullanarak öğretim yapmaya çalıştıklarını göstermektedir. Ayrıca güvenlik becerisi öğretme deneyimi olan anne-babaların bu konuda zorlandıklarını ifade ettiklerini görülmüştür. Anne-babaların güvenlik becerilerinin öğretimi konusundaki bilgi gereksinimlerini ortaya koyan bu bulgular alan yazınla tutarlıdır (Sahin & Colak, 2023; Tekin-Iftar, Sirin vd., 2021).

Çocuklarına herhangi bir güvenlik becerisi öğretimi yapan anne-babaların büyük bölümü bu öğretimi yapabilmek için herhangi bir destek almadığını belirtmiştir. Bu durum ülkemizde bu konuya henüz sistemli yaklaşılmadığını ve anne-babaların bu konuda yalnız kaldığını düşündürmektedir. Az sayıda da olsa destek alan anne-babaların ise, öğretmen, psikiyatrist ve araştırmacılarından destek aldığı anlaşılmaktadır. Bu bulgudan yola çıkarak araştırmacıların anne-babaları bilgilendirebilecek etkili modeller geliştirmeleri önerilebilir.

Araştırmada anne-babalar çocuklarının BEP'lerinde güvenlik becerilerinin öğretimine yönelik amaçlara yer verilmediğini ifade etmiştir. Bu durum okullarda öğrencilerin güvende olmalarına yönelik çabaların yeterli olmadığını, öğrencileri bağımsız yaşama hazırlamak konusuna öncelik verilmediğini düşündürmektedir. Ancak, diğer taraftan, çocuklarının BEP'lerinde güvenlik becerileri öğretimine yönelik amaçlara yer verilmediğini ifade eden anne-babaların bu konudaki eksikliği giderebilmek üzere çocuklarının öğretmenlerinden güvenlik becerilerine yönelik öğretim sunulması için bir taleplerinin olmadığı anlaşılmaktadır. Bu bulgular gerek okul sistemlerinin, dolayısıyla öğretmenlerin, gerekse anne-babaların güvenlik becerilerinin öğretimi konusuna yeterli önemi vermediklerini düşündürmektedir.

Araştırmada anne-babalar güvenlik becerilerinin öğretmenler ve anne-babalar tarafından ve eğitim ortamlarında, bazen de davranışın gerçekleşmesinin beklendiği doğal ortamlarda öğretilmesinin uygun olacağını ileri sürmüştür. Anne-babaların bu açıdan güvenlik becerilerinin öğretimine bütüncül bakabildikleri ifade edilebilir. Ancak, bu araştırmadan elde edilen veriler ile ifade ettikleri ideal koşulların tutarlılık göstermediği ileri sürülebilir. Nitekim katılımcıların büyük çoğunluğu okul programlarında güvenlik becerilerinin öğretimine yer verilmediğini belirtirken diğer bir yandan kendilerinin de günlük yaşamda güvenlik becerilerine yönelik öğretim yapmadıklarını belirtmişlerdir. Benzer bulgu önceki araştırmalarda da söz konusudur (ör., Agran & Krupp, 2010; Sirin & Tekin-Iftar, 2016). Dolayısıyla, bu bulgular pratik ortamlarda güvenlik becerilerinin öğretimi konusuna daha yakın ilgi gösterilmesi gerektiğini göstermektedir.

Son olarak araştırmada bazı sorulardan elde edilen bulguların değişkenlik gösterdiği görülmektedir. Örneğin katılımcılara çocuklarının güvenliğini tehdit eden durumlarla hangi sıklıkta karşılaştıkları sorulduğunda katılımcıların 14'ü bu durumlarla nadiren karşılaştıklarını, 13'ü ise sıklıkla karşılaştıklarını belirtmiştir. Diğer yandan katılımcıların çocuklarına güvenlik becerilerinin öğretilip öğretilmeyeceğine ilişkin görüşleri incelendiğinde katılımcıların büyük çoğunluğunun öğretilebileceğini, bazı katılımcıların ($n = 4$) bu becerilerin öğretilmeyeceğini ve bazı katılımcıların ise kararsız olduklarını ($n = 3$) belirttikleri görülmektedir. Bu araştırmanın katılımcıların belirlenme süresince veri çeşitliliği sağlayabilmek üzere OSB olan çocukların farklı

eğitim ortamlarına devam ediyor olmalarına ve eğitim ortamlarında dengeli dağılım sağlanmasına özen gösterilmiştir. Çocukların eğitim ortamlarının OSB'den etkilenme düzeyleri ve performans düzeyleri ile doğrudan ilişkili olduğu düşünüldüğünde bu farklılığın anne-babaların görüşleri üzerinde etkili olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca Sahin ve Colak'ın (2023) araştırmasından elde edilen bir bulgu ailelerin OSB olan çocuklarının yaşı ilerledikçe riskli davranışlarının azaldığını göstermektedir. Bu araştırma kapsamında anne-babalardan elde edilen bulguların farklılaşmasında çocuğun OSB'den etkilenme düzeyi, yaşı ve bununla ilişkili olarak riskli ve güvenliği tehdit eden davranış sergileme sıklığı gibi değişkenlerin etkili olabileceği düşünülmektedir.

Sonuç

Bu araştırmadan elde edilen bulgular OSB olan çocuğa sahip anne-babaların henüz güvenlik becerilerinin öğretimine yönelik gereken önemi yeterince veremediklerini ve çocuklarına gereksinim duydukları güvenlik becerilerini kazandırarak onları kendilerini korumaları için yeterince destekleyemediklerini düşündürmektedir. Bu sonuçlar ülkemizde güvenlik becerilerine yönelik araştırmaların giderek yaygınlaştığını ve okul programlarında bu açıdan iyileştirmeler yapıldığını ortaya koymakla beraber 2010'lu yıllarda ortaya konan bulgularla karşılaştırıldığında mevcut eğilimin henüz değişmediğini göstermektedir.

Yazarların Katkı Düzeyleri

Birinci yazar çalışmanın konusunu belirleme, araştırmanın desenlenmesi, veri toplama, verilerin analizi ve çalışmanın raporlaştırılması görevlerinde yer almıştır. İkinci yazar araştırmanın desenlenmesi, veri toplama, verilerin analizi ve çalışmanın raporlaştırılması görevlerinde yer almıştır. Üçüncü yazar veri toplama, verilerin analizi ve çalışmanın raporlaştırılması görevlerinde yer almıştır. Dördüncü yazar çalışmanın konusunu belirleme, araştırmanın desenlenmesi ve çalışmanın raporlaştırılması görevlerinde yer almıştır.

Destek

Bu araştırma 120K843 numaralı ve "Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklara Güvenlik Becerilerinin Öğretimi: Web-Tabanlı Aile Eğitimi Portalının Ailelerin Öğretme Davranışları ve Çocukların Öğrenme Davranışları Üzerindeki Etkileri" başlıklı Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) 1001 Projesi kapsamında gerçekleştirilmiştir.

Teşekkür

Bu araştırmayı destekleyen Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK)'na ve proje bursiyerleri Barış Biçimli, Demet Tavukçu, Dinçer Saral, Gamze İnci ve Muharrem Koç'a teşekkür ederiz.

Kaynaklar

- Açıkgöz, R. C. (2023). *Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklara toplumsal uyarı işaretlerinin öğretiminde eşzamanlı ipuçuyla öğretim uygulamasının etkililiği* (Tez Numarası: 839217) [Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Agran, M., & Krupp, M. (2010). A preliminary investigation of parents' opinions about safety skills instruction: An apparent discrepancy between importance and expectation. *Education and Training in Autism and Developmental Disabilities, 45*(2), 303-311. <https://www.jstor.org/stable/23879814>
- Akmanoglu, N., & Tekin-Iftar, E. (2011). Teaching children with autism how to respond to the lures of strangers. *Autism, 15*(2), 205-222. <https://doi.org/10.1177/1362361309352180>
- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (5th ed.). American Psychiatric Association.
- Arnold-Saritepe, A. M., Phillips, K. J., Mudford, O. C., De Rozario, K. A., & Taylor, S. A. (2009). Generalization and maintenance. In J. L. Matson (Ed.), *Applied behavior analysis for children with autism spectrum disorders* (pp. 207-224). Springer.
- Bergstrom, R. Najdowski, A. C., & Tarbox, J. (2012). Teaching children with autism to seek help when lost in public. *Journal of Applied Behavior Analysis, 45*(1), 191-195. <https://doi.org/10.1901/jaba.2012.45-191>
- Brown-Lavoie, S. M., Viecilli, M. A., & Weiss, J. A. (2014). Sexual knowledge and victimization in adults with autism spectrum disorders. *Journal of Autism and Developmental Disorders, 44*, 2185-2196. <https://doi.org/10.1007/s10803-014-2093-y>
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (29. baskı). Pegem Akademi.
- Cavalari, R. N. S., & Romanczyk, R. G. (2012). Caregiver perspectives on unintentional injury risk in children with an autism spectrum disorder. *Journal of Pediatric Nursing, 27*, 632-641. <https://doi.org/10.1016/j.pedn.2011.07.013>
- Değirmenci, H. D. (2018). *Koçluk içeren ve içermeyen web-tabanlı mesleki gelişim uygulamalarının otizmlili öğrencilerle çalışan öğretmenlerin öğretim becerilerini ve öğrencilerinin güvenlik becerilerini edinmeleri açısından karşılaştırılması* (Tez Numarası: 524169) [Doktora tezi, Anadolu Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Dixon, D. R., Miyake, C. J., Nohelty, K., Novack, M. N., & Granpeesheh, D. (2020). Evaluation of an immersive virtual reality safety training used to teach pedestrian skills to children with autism spectrum disorder. *Behavior Analysis in Practice, 13*, 631-640. <https://doi.org/10.1007/s40617-019-00401-1>
- Gatheridge, B. J., Miltenberger, R., Huneke, D. F., Satterlund, M. J., Mattern, A. R. J., Johnson, B. M., & Flessner, C. A. (2004). A comparison of two programs to teach firearm injury prevention skills to 6-and 7-year-old children. *Pediatrics, 114*(3), e294-e299. <https://doi.org/10.1542/peds.2003-0635-L>
- Girardi, A., Curran, M. S., & Snyder, B. L. (2021). Healthy intimate relationships and the adult with autism. *Journal of The American Psychiatric Nurses Association, 27*(5), 405-414. <https://doi.org/10.1177/1078390320949923>
- Glesne, C. (2011). *Becoming qualitative researchers: An introduction* (4th ed.). Pearson Education.
- Godish, D., Miltenberger, R., & Sanchez, S. (2017). Evaluation of video modeling for teaching abduction skills to children with autism spectrum disorder. *Advanced Neurodevelopmental Disorders, 1*(3), 168-175. <https://doi.org/10.1007/s41252-017-0026-4>
- Greene, A., & Bethune, K. S. (2021). The effects of systematic instruction in a group format to teach science to students with autism and intellectual disability. *Journal of Behavioral Education, 30*(1), 62-79. <https://doi.org/10.1007/s10864-019-09353-6>
- Hardy, M. S. (2002). Teaching firearm safety to children: Failure of a program. *Journal of Developmental and Behavioral Pediatrics, 23*(2), 71-76.
- Harriage, B., Blair, K. S. C., & Miltenberger, R. (2016). An evaluation of a parent implemented in situ pedestrian safety skills intervention for individuals with autism. *Journal of Autism and Developmental Disorders, 46*, 2017-2027. <https://doi.org/10.1007/s10803-016-2730-8>

- Hayward, B., Ransley, R., & Memery, R. (2016). GPS devices for elopement of people with autism and other developmental disabilities: A review of published literature. *Journal of Policy and Practice in Intellectual Disabilities, 13*(1), 69-94. <https://doi.org/10.1111/jppi.12148>
- Jang, J., Mehta, A., & Dixon, R. D. (2016). Safety skills. In N. N. Singh (Ed.), *Handbook of evidence-based practices in intellectual and developmental disabilities* (pp. 923-942). Springer.
- Johnson, B. R., & Christensen, L. (2014). *Educational research: Quantitative, qualitative, and mixed approaches* (5th ed.). Sage.
- Johnston M. (2010). *Teaching sexual abuse prevention skills to two children with intellectual disabilities through game play* [Master thesis, Brock University]. <http://hdl.handle.net/10464/3065>
- Kaya, F., & Ergenekon, Y. (2024). Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklara yaya becerilerinin öğretiminde video modelleri öğretimin etkililiği. *Turkish Journal of Special Education Research and Practice, 6*(1), 46-64. <https://doi.org/10.37233/TRSPED.2024.0146>
- Kaya, G. (2021). *Otizm spektrum bozukluğu olan bireylere yabancı kişilerden korunma becerisinin kazandırılmasında uzaktan eğitim yoluyla sunulan video modelleri öğretimin etkililiği* (Tez Numarası: 622980) [Yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Kiely, B., Migdal, T. R., Vettam, S., & Adesman, A. (2016). Prevalence and correlates of elopement in a nationally representative sample of children with developmental disabilities in the United States. *PloS one, 11*(2), e0148337. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0148337>
- King, S., & Miltenberger, R. (2017). Evaluation of video modeling to teach children diagnosed with autism to avoid poison hazards. *Advances in Neurodevelopmental Disorders, 1*, 221-229. <https://doi.org/10.1007/s41252-017-0028-2>
- Kurt, O., Cevher, Z., & Kutlu, M. (2024). Effectiveness of video modeling in teaching earthquake and postearthquake evacuation safety skills for children with autism. *Journal of Applied Behavior Analysis, 57*(2), 331-340. <https://doi.org/10.1002/jaba.1057>
- Kutlu, M., & Kurt, O. (2023). A comparison of social stories with and without video modeling in teaching how to respond to lures of strangers to children with autism. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 24*(2), 1-17. <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.1074367>
- Lindsay, S., & Lamptey, D. L. (2019). Pedestrian navigation and public transit training interventions for youth with disabilities: A systematic review. *Disability and Rehabilitation, 41*(22), 2607-2621. <https://doi.org/10.1080/09638288.2018.1471165>
- Lumley, V. A., & Miltenberger, R. G. (1997). Sexual abuse prevention for persons with mental retardation. *American Journal of Mental Retardation, 101*(5), 459-472.
- McLaughlin, L., Rapoport, E., Keim, S. A., & Adesman, A. (2020). Wandering by children with autism spectrum disorders: Impact of electronic tracking devices on elopement behavior and quality of life. *Journal of Developmental & Behavioral Pediatrics, 41*(7), 513-521. <https://doi.org/10.1097/DBP.0000000000000817>
- Mechling, L. C. (2008). Thirty year review of safety skill instruction for persons with intellectual disabilities. *Education and Training in Developmental Disabilities, 43*(3), 311-323. <http://www.jstor.org/stable/23879793>
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook* (2nd ed.). Sage Publications.
- Miltenberger, R. G. (2008). Teaching safety skills to children: Prevention of firearm injury as an exemplar of best practice in assessment, training, and generalization of safety skills. *Behavior Analysis in Practice, 1*, 30-36. <https://doi.org/10.1007/BF03391718>
- Olcay, S., Ogur, C., & Saral, D. (2024). Teaching earthquake preparedness skills to students with developmental disabilities: A preliminary evaluation. *Intellectual and Developmental Disabilities, 62*(1), 59-73. <https://doi.org/10.1352/1934-9556-62.1.59>
- Petit-Frere, P., & Miltenberger, R. G. (2021). Evaluating a modified behavioral skills training procedure for teaching poison prevention skills to children with autism. *Journal of Applied Behavior Analysis, 54*(2), 783-792. <https://doi.org/10.1002/jaba.799>
- Pituch, K. A., Green, V. A., Didden, R., Lang, R., O'Reilly, M. F., Lancioni, G. E., & Sigafos, J. (2011). Parent reported treatment priorities for children with autism spectrum disorders. *Research in Autism Spectrum Disorders, 5*, 135-143. <https://doi.org/10.1016/j.rasd.2010.03.003>

- Robinson, S., & Graham, A. (2019). Promoting the safety of children and young people with intellectual disability: Perspectives and actions of families and professionals. *Children and Youth Services Review*, 104, 104404. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2019.104404>
- Şahin, C. (2019). *Otizm spektrum bozukluğu olan çocuğa sahip anne-babalara ev içi güvenlik becerilerinin öğretimi: Karma araştırma* (Tez Numarası: 570280) [Doktora tezi, Anadolu Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Sahin, C., & Colak, A. (2023). Training home safety skills to parents of children with autism spectrum disorder: A multilevel mixed study. *Exceptionality*, 31(3), 165-184. <https://doi.org/10.1080/09362835.2022.2130320>
- Sirin, N., & Tekin-Iftar, E. (2016). Opinions of Turkish parents and teachers about safety skills instruction to children with autism spectrum disorders: A preliminary investigation. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 46, 2653-2665. <https://doi.org/10.1007/s10803-016-2809-2>
- Stanton, J. C. (2023). *Pedestrian safety interventions for children with autism* [Master thesis, Western Sydney University]. <https://hdl.handle.net/1959.7/uws:72564>
- Süzer, T. (2015). *Otizm spektrum bozukluğu olan bireylere cinsel istismardan korunma becerilerinin öğretiminde sosyal öykü yönteminin etkililiği* (Tez Numarası:388868) [Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Şirin, N. (2024). *Gelişim yetersizliği olan bireylere güvenlik becerileri öğretim programı tasarlanması ve uygulanması* (Tez Numarası: 855560) [Doktora tezi, Anadolu Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Şirin, N. (2015). *Otizm spektrum bozukluğu olan bireylere güvenlik becerilerinin öğretimine ilişkin anne-babaların, öğretmenlerin ve öğretim üyelerinin görüş ve önerileri* (Tez Numarası: 395105) [Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Tavukçu, D. (2021). *Otizm spektrum bozukluğu olan çocuğa sahip annelere sunulan koçluk uygulamalarının annelerin öğretim becerilerini ve çocuklarının güvenlik becerilerini edinmeleri üzerindeki etkisi* (Tez Numarası: 703807) [Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Tekin-Iftar, E., Olcay, S., Sirin, N., Bilmez, H., Degirmenci, H. D., & Collins, B. C. (2021). Systematic analysis of safety skill interventions to individuals with autism spectrum disorder. *Journal of Special Education*, 54(4), 239-250. <https://doi.org/10.1177/0022466920918247>
- Tekin-Iftar, E., Sirin, N., & Collins, B. C. (2021). Turkish parents, teachers, and faculty members' opinions and experiences on safety skills instruction for children with autism spectrum disorder. *International Electronic Journal of Elementary Education*, 13(3), 373-384. <https://www.iejee.com/index.php/IEJEE/article/view/1489>
- West, B. A., Rudd, R. A., Sauber-Schatz, E. K., & Ballesteros, M. F. (2021). Unintentional injury deaths in children and youth, 2010-2019. *Journal of Safety Research*, 78, 322-330. <https://doi.org/10.1016/j.jsr.2021.07.001>
- Wiggins, L. D., DiGuseppi, C., Schieve, L., Moody, E., Soke, G., Giarelli, E., & Levy, S. (2020). Wandering among preschool children with and without autism spectrum disorder. *Journal of Developmental and Behavioral Pediatrics*, 41(4), 251-257. <https://doi.org/10.1097/DBP.0000000000000780>
- Wilmot, K., & Purcell, C. (2021). The nature of the risk faced by pedestrians with neurodevelopmental disorders: A systematic review. *Accident Analysis & Prevention*, 149, 105886. <https://doi.org/10.1016/j.aap.2020.105886>
- Wiseman, K. V., McArdell, L. E., Bottini, S. B., & Gillis, J. M. (2017). A meta-analysis of safety skill interventions for children, adolescents, and young adults with autism spectrum disorder. *Review Journal of Autism and Developmental Disorders*, 4, 39-49. <https://doi.org/10.1007/s40489-016-0096-7>
- Yıldırım-Sarı, H. & Girli, A. (2012). Gelişimsel yetersizliği olan çocuklarda kaza ve yaralanma. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 15(4), 283-288.
- Yıldırım-Sarı, H., Girli, A., Ozturk-Ozgonenel, S., & Rowley, H. (2016). Determination of injury risks and safety measures taken by mothers of children with an intellectual disability and autism spectrum disorder. *International Journal of Nursing Knowledge*, 27(2), 95-103. <https://doi.org/10.1111/2047-3095.12079>
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (12. baskı). Seçkin Yayıncılık.

Parental Views and Experiences on the Instruction of Safety Skills to Children with ASD*

H. Deniz Değirmenci¹

Seray Olçay²

Ahmet Fidan³

Elif Tekin-İftar⁴

Abstract

Introduction: The problems in social interaction and communication, limited interest, and repetitive behavior observed in children with autism spectrum disorder (ASD) increase the vulnerability of these children to security risks. Research demonstrated that children with ASD are more vulnerable to security risks when compared to children with typical development. The present study aimed to determine the views and experiences of parents of children with ASD on safety skills and instruction of these skills.

Method: The study was designed with the descriptive model. Participants were assigned with the criterion sampling, maximum variation sampling, and convenience sampling methods. The study data were collected from 43 parents in semi-structured interviews and analyzed with the descriptive approach.

Findings: More than half of the participants described safety skills as learning the skills that would protect the child, and they previously experienced situations that threatened the safety of their children, and they had taken precautions to ensure the safety of their children by reducing the exposure of their children to dangerous situations or increasing surveillance. A significant number of the participants stated that safety skills could be instructed, while nearly half stated that the children were not instructed safety skills at school. Most participants stated that they had experience in the instruction of safety skills, they usually instructed these verbally or by warning their children, albeit the instruction was challenging.

Discussion: It was observed that parents' knowledge, teaching experience, and views on the definition and scope of safety skills were limited. The study findings were generally consistent with the findings reported in the literature.

Conclusion: The findings demonstrated that parents did not prioritize the instruction of safety skills and did not assist their children in safe responses and self-protection. The awareness, knowledge, and teaching skills of parents of children with ASD should be improved in terms of safety skills.

Keywords: Autism spectrum disorder, safety skills, safety risks, parents, effective instruction.

To cite: Değirmenci, H. D., Olçay, S., Fidan, A., & Tekin-İftar, E. (2024). Parental views and experiences on the instruction of safety skills to children with ASD. *Ankara University Faculty of Educational Sciences Journal of Special Education, Advance Online Publication*. <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.1506345>

*This study was conducted as part of the The Scientific and Technological Research Council of Turkey (TÜBİTAK), 1001 Project numbered 120K843, titled "Safety Skills Teaching to Children with Autism Spectrum Disorder: Effects of Web-based Portal on Teaching Behaviors of Parents of Children with ASD and Learning Outcomes of Their Children".

The findings of the study were presented as an oral presentation at the 32nd National Special Education Congress (Ankara, November 2–4, 2022).

¹**Corresponding Author:** Assist. Prof., Anadolu University, E-mail: hddegirmenci@anadolu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-1053-4095>

²Assoc. Prof., Prof., Hacettepe University, E-mail: serayolcaygul@hacettepe.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-5007-7466>

³Assist. Prof., Sakarya University, E-mail: afidan@sakarya.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-5056-7855>

⁴Prof., Anadolu University, E-mail: eltekin@anadolu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-5512-616X>

Introduction

The safety of their children of all ages is one of the most important issues for all parents throughout their lives. Thus, the risks that threaten the safety of their children could be a serious concern for parents. The safety of their children is more significant concern for the parents of children with autism spectrum disorder (ASD). Due to the different levels of problems children with ASD experience in social interaction and communication, their limited interest, and repetitive behavior (American Psychiatric Association, 2013) increase their vulnerability to safety risks.

Safety skills are an umbrella that cover several vital skills for all children and individuals. In daily life, all children may experience risks of injury or death due to various intentional or unintentional threats (West et al., 2021). Both intentional and unintentional safety threats could arise in the physical or social environment of the child, and children with typical development can learn to respond adequately to these safety threats by (a) observing others, (b) evaluating the possible consequences of threats, or (c) learning from previous warnings about adequate behavior in the face of such risks. However, children with ASD require systematic instruction to acquire several skills, including the safety skills (Greene & Bethune, 2021; Tekin-Iftar, Olcay et al., 2021). However, the instruction of safety skills has been neglected in education for all children and individuals with special needs, including those with ASD (Agran & Krupp, 2010; Brown-Lavoie et al., 2014; Sirin & Tekin-Iftar, 2016). On the other hand, national and international literature reported that although the trend has changed in recent years, researchers, parents, or teachers did not exhibit adequate interest in the instruction of safety skills (Tekin-Iftar, Olcay et al., 2021; Wiseman et al., 2017).

It was reported that children with ASD were exposed to intentional or unintentional safety risks two to three times more than children with typical development (Cavalari & Romanczyk, 2012; Yıldırım-Sarı & Girli, 2012), and these individuals were exposed to security risks more frequently due to the common “wandering without permission” or “escape” behavior when compared to other diagnostic groups (Kiely et al., 2016; Wiggins et al., 2020). Similarly, it was reported that individuals with ASD were more likely to be “exposed to sexual abuse” when compared to individuals with other developmental disabilities and individual with typical development (Girardi et al., 2021). A study on home safety skills conducted in Turkey (Sahin & Colak, 2023) reported that there was a significant difference between the risky behavior exhibited by children with ASD and intellectual disabilities and ASD and other disabilities. The same study observed that families with children with ASD emphasized the need to learn home safety skills due to high risks.

Previous studies listed various reasons why children with ASD were more exposed to safety risks. The reasons associated with children with ASD included (a) high probability of exposure to safety risks as their independence increases (Bergstrom et al., 2012; Mechling, 2008), (b) inability to recognize or distinguish threats, and evaluate the consequences of dangerous situations due to the problems in cognitive skills (Jang et al., 2016; Robinson & Graham, 2019), (c) lack of social and communication skills required to understand the threats and inability to report the situation to others (Wiseman et al., 2017), (d) difficulties in the perception of safety risks due to problems in motor responses and behavioral-sensory traits, (e) problems in fulfilling malicious requests due to long-term compliance training (doing what they are told) during education (Lumley & Miltenberger, 1997; Tekin-Iftar, Olcay et al., 2021), and (f) inability to generalize acquired skills (Arnold-Saritepe et al., 2009). Furthermore, another reason that is not associated with ASD but still a significant concern was the lack of emphasis on the instruction of safety skills at school and at home (Agran & Krupp, 2010; Sahin & Colak, 2023; Sirin & Tekin-Iftar, 2016).

The fact that children and individuals with ASD are more exposed to intentional or unintentional threats when compared to children and individuals with typical development requires special attention of the parents, teachers, and other caregivers to ensure the safety of these individuals. International (e.g., Miltenberger, 2008) and national literature (e.g., Şirin, 2015; Şahin, 2019) reported that parents or other available individuals mostly try to prevent or reduce the exposure of children to these risks or control the risks via various precautions. However, simple negligence or momentary carelessness of these individuals could lead to life-threatening risks or even fatalities. On the other hand, certain risks could not always be prevented. Thus, while taking these precautions as much as possible could be necessary throughout life, the healthiest approach would require the adoption of proactive attitudes by parents, teachers, and other experts, and these stakeholders should try to systematically instruct safety skills. At its current level, the literature could guide these efforts. International and national literature demonstrated that various safety skills could be instructed to children and individuals with ASD (Değirmenci, 2018; Kurt et al., 2024; Tekin-Iftar, Olcay et al., 2021; Wiseman et al., 2017).

In Turkey, several studies addressed the issue of the instruction of safety skills from various perspectives since the early 21st century. The first study was a dissertation completed in 2008. The study aimed to instruct the skills required to respond to kidnapping attempts by malicious strangers to children with ASD (Akmanoglu & Tekin-Iftar, 2011). Other studies followed this initial empirical study (Açıkgöz, 2023; Değirmenci, 2018; Kaya, 2021; Kaya & Ergenekon, 2024; Kutlu & Kurt, 2023; Olcay et al., 2024; Süzer, 2015; Tavukçu, 2021). These studies reported that children with ASD could learn the target safety skills and generalize these skills to different situations. These findings were consistent with international reports (Dixon et al., 2020; Godish et al., 2017; King & Miltenberger, 2017; Petit-Frere & Miltenberger, 2021). On the other hand, it was observed that limited number of meta-analyses were conducted in the international literature to analyze the previous studies on the instruction of safety skills to individuals with ASD (Tekin-Iftar, Olcay et al., 2021; Wiseman et al., 2017) and there are a few systematic reviews of previous studies on the instruction of certain safety skills (e.g., escape behavior, pedestrian and public transportation skills) (Hayward et al., 2016; Lindsay & Lamptey, 2019). Furthermore, after the initial empirical study in Turkey completed in 2008 and published in 2011, a master's thesis was conducted to determine the views, experiences, and suggestions of parents, teachers, and academicians on the instruction of safety skills (Şirin, 2015). Based on the study findings, the authors published two articles in international journals (Şirin & Tekin-Iftar, 2016; Tekin-Iftar, Şirin et al., 2021). They reported that parents considered the instruction of safety skills important and necessary, and the instruction of these skills should be included in curricula. However, it was observed that although parents claimed that the instruction of these skills was important, they did not teach safety skills to their children and only warned their children about the relevant risks in daily life, considered these warnings as instruction of these skills, and mostly took intensive precautions for the safety of their children. Furthermore, parents stated that they did not have adequate knowledge and skills on the instruction of safety skills. Finally, it should be noted that the parents were not aware of the instructional targets concerning safety skills in their children's individualized education programs (IEP), and they did not participate in any meetings with the teachers of their children regarding the instruction of safety skills. After these two studies, a dissertation with a limited scope was completed in 2019 on home safety skills of the children with ASD (Şahin, 2019). The multi-stage mixed method study aimed to determine the needs of the parents of children with ASD in the instruction of home safety skills and investigate the effect of the parental education program developed to remedy these needs. The findings demonstrated that the participating parents generally took precautions against domestic accidents; however, they were not competent in the instruction of home safety skills. It was determined that the parental education program was effective, the skills of the parents in the instruction of home safety skills improved, and their awareness levels were raised. Apart from the above-mentioned studies, no study was conducted only with the parents of children with ASD. However, an international study, the findings of which were indirectly consistent with the above-mentioned studies, Pituch et al. (2011) asked the parents the instructional areas that should be prioritized in the education of their children. The findings demonstrated that families did not explicitly prioritize the instruction of safety skills. In another study (Agran & Krupp, 2010), the views of a group of parents with children with various disabilities on the instruction of safety skills were collected and analyzed. Almost one-third of the participants had a child with ASD (31%), and a significant number of parents stated that the instruction of safety skills was critical, and these skills should be instructed both at school and at home. However, only a small number of the participants stated that safety skills were not included in IEPs despite their requests. Also, in a study not directly associated with the topic, Yıldırım-Sarı et al. (2016) investigated how mothers of children with cognitive disabilities and ASD described accident risks and which precautions they adopted. The findings demonstrated that there were significant correlations between home safety measures and the age of the children, the number of children, and the age of the parents; however, there was no significant correlation between the child's age, diagnosis, and injury risk. Thus, it could be argued that the fact that their children had ASD or other cognitive disabilities did not lead to the development of special awareness about safety skills in the mothers. However, it was observed that these children were exposed to safety risks more than their peers. As mentioned above, the authors in Turkey or abroad exhibited limited interest in the instruction of safety skills to children with ASD. However, it was also observed that the curricula revised by the Ministry of National Education in 2018 and later included limited safety skills instruction targets (Şirin, 2024). Thus, due to the limited interest in research and practice, investigation of possible changes in the trends since study by Şirin in 2015 was the driving force behind the present study. A more recent study (Şahin & Colak, 2023) investigated the views on home safety skills. However, the study included general views on the instruction of home safety skills. Thus, almost ten years have passed since the previous study (Şirin, 2015; Şirin and Tekin-Iftar, 2016; Tekin-Iftar, Şirin et al., 2021), and during this period, the instruction of safety skills was included in the curricula. The present study aimed to determine the views and experiences of parents on the instruction of safety skills along with the raised awareness about the instruction of safety skills. Thus, the following research questions were determined:

1. Can parents define safety skills?
2. What are parents' experiences about their children's exposure to safety risks at home or in society?
3. What are views of the parents on situations that could threaten their children's safety and the settings where their children could be exposed to these threats?
4. What do parents do to ensure the safety of their children and what are their views on what should be done to ensure the safety of their children?
5. What are the views of the parents on the instruction of safety skills to their children?
6. What are the views of the parents on the instruction of safety skills in educational institutions?
7. What are the experiences of the parents on the instruction of safety skills to their children?
8. What is the knowledge of the parents on the safety skills instruction goals in IEPs?
9. What are views of the parents on how safety skills should be instructed?

Method

The Research Model

The study was designed with the descriptive research model to determine the views and experiences of the parents of children with ASD on safety skills, risks to the safety of their children, and instruction of safety skills. In descriptive studies, data are collected with surveys, observations, or interviews (Büyüköztürk et al., 2020). The present study data were collected in semi-structured interviews.

Participant

The study participants were assigned with the purposive criterion, maximum variation, and convenience sampling methods (Johnson & Christensen, 2014). Subjects (a) with a child with ASD who attended preschool to eighth grade, and (b) volunteered to participate in the study were assigned to the sample. To ensure maximum diversity, the authors tried to reach the parents of children who attended different educational environments (e.g., inclusive class, special education class, special education school) in each grade. Parents who resided in Eskişehir, Ankara, Sakarya, and Sivas provinces participated in the study.

The study was approved by the ethics committee of the university where the first author was employed (No. 57/59, 03.06.2020). Then, the authors compiled a list of schools/institutions that would allow access to potential participants and contacted their administrators. In the interviews conducted with the administrators who responded to the inquiry, verbal information was provided on the purpose and scope of the study, and the "Research Information Poster" and "Preliminary Consent Form" developed for the approval of the parents were provided. The parents, who requested detailed information in the preliminary consent form, wrote their contact information on the form, and provided written consent for the access of the project team to the contact information. The team then called the parents and provided detailed information. During the interview, face-to-face or online consent of the volunteering parents were obtained based on their preference. The team reached 52 parents with children with ASD who attended preschool to eighth grades; however, interviews were conducted with 43 participants. Nine participants, despite they volunteered, could not participate in the study for various reasons.

Twenty-one participants resided in Eskişehir, 13 in Ankara, 7 in Sakarya, and 2 in Sivas province. Parents' and children's demographics are presented in Table 1.

The Authors and PhD Students

The study was conducted by four researchers and five scholars. All authors were experienced in working with children with ASD and their parents, collection of data with semi-structured interviews, and they have conducted studies on the instruction of safety skills. Five PhD students assisted the authors in the study. The PhD have taken research methods and techniques and qualitative research methods courses and had data collection experience with semi-structured interviews in these courses and independent research. They were also experienced in working with children with ASD and their parents.

Table 1*Participant Demographics*

Parents			Children with ASD		
Demographic variables	<i>f</i>	%	Demographic variables	<i>f</i>	%
Gender			Gender		
Female	40	93.02	Female	28	65.11
Male	3	6.98	Male	15	34.89
Age			Age		
25-30	2	4.65	3-6	6	13.96
31-35	9	20.93	7-12	26	60.46
36-40	10	23.25	13-16	11	25.58
41-45	12	27.91	Educational setting		
46-50	7	16.28	Inclusion class	9	20.93
51-55	3	6.98	Special education class	22	51.16
Education level			Special education school	12	27.91
Primary school	4	9.30	Grade		
Junior high school	4	9.30	Preschool	6	13.96
High school	15	34.88	Primary school	19	44.18
Associate degree	6	13.96	Junior high school	18	41.86
Undergraduate degree	11	25.58			
Graduate degree	3	6.98			

Data Collection Instrument

The study data were collected with a semi-structured interview form developed by the authors based on surveys employed in previous national and international studies on safety skills. During the literature review, the authors searched article data bases with the safety skills, home safety skills, social safety skills, autism, autism spectrum disorder, and pervasive developmental disorders keywords. The authors reviewed the studies on views on the instruction of safety skills to children with ASD (e.g., Agran & Krupp, 2010; Sirin & Tekin-Iftar, 2016; Tekin-Iftar, Sirin et al., 2021) and the questions asked to the participants. Furthermore, the authors suggested additional questions on topics they considered significant based on past experiences. Then, the authors reviewed the individual question pools in three online meetings, and decided which questions should be included in the interview form. The form was then submitted to five experts on children with ASD, their education, and the instruction of safety skills for review. The interview form included two sections. The first section included eight demographic questions, and the second section included 17 questions on the instruction of safety skills.

Data Collection and Analysis

The study data were collected by the PhD students. Before data collection, the third author conducted a pilot interview with a mother and recorded it. The authors listened to the recording and determined the adequacy of the interview form questions. Based on this interview, the authors and PhD students held an online meeting to ensure consistency across the PhD students and developed interview guidelines. The interview guidelines included the following items: (a) Provide brief information about the study to the participant before the interview, notify the participant that the interview will be recorded, and obtain verbal consent, (b) Change the order of the questions based on the flow of the interview, skip to the relevant question if the next question is answered when the participant answered a previous question, and (c) Ask the participant whether they would like to add anything at the end of the interview. The interviews were initiated after the authors and the PhD students agreed on the interview guidelines. The authors randomly decided which PhD student would interview each participant. Before the interviews, the PhD students contacted the participants to determine the appropriate day and time and determined the preference of the participant about the interview location. After the PhD students conducted their first interviews, three authors reviewed the interview records and provided feedback to the PhD students. The interviews were conducted on Zoom, WhatsApp, and the phone between June 2021 and January 2022, and lasted about 40 minutes (range = 19-79 minutes).

The study data were analyzed with the descriptive method. Data analysis was conducted in two stages. In the first stage, data accuracy and consistency were analyzed. Thus, each PhD student transcribed the interviews they conducted. Then, two authors reviewed 30% of the interviews conducted by each PhD student with an unbiased approach to determine the accuracy of the interview transcripts. The PhD students were asked to review

5 out of the 15 interview transcripts that were reviewed. The accuracy of the transcripts was reviewed once more by the same authors to ensure 100% transcript accuracy. Furthermore, the PhD students were asked to provide the interview transcripts to all participants, and the participants were asked to review the interview transcripts and confirm their accuracy. Only 53.49% ($n = 23$) of the participants responded to this request; and thus, about half of the participants confirmed the transcripts. In the second stage, the descriptive analysis was conducted based on the dimensions emphasized in the literature and the interviews, and the data was organized based on this framework (Yıldırım & Şimşek, 2021). However, direct participant quotes are not included due to page limitation. During the analysis, the first three authors independently analyzed two interviews that they considered unbiased to develop a coding key. Then, an online meeting was organized to review the codes developed by all authors to reach a consensus on the concepts, terms, and classifications (e.g., classification of safety skills). After the meeting, the authors analyzed another unbiased interview based on the consensus. After the analyses were considered consistent by all authors, data analysis was initiated.

The internal validity of the study was ensured with researcher diversity. The data were collected by different PhD students and analyzed by different authors to control bias and subjectivity in data collection and analysis. Furthermore, participants confirmed interview transcripts to ensure that the views of the participants were represented accurately (Glesne, 2011). To ensure the generalizability of the study data, criterion sampling and maximum variation sampling, purposive sampling methods that produce detailed information about the case, were employed. The study aimed to ensure internal reliability by analyzing the accuracy of the interview transcripts and coding consistency. The authors reviewed 30% of the interview transcripts and checked the accuracy of the transcripts. Furthermore, online meetings were conducted during the data collection and analysis to ensure consistency between the PhD students and the authors. Also, the first three authors analyzed the data based on a coding key for the interview questions. Then, the analyses of the authors for each question were reviewed and compared. Similar answers were recorded as “agreement” and different answers were recorded as “disagreement”. The $[\text{Agreement} / (\text{Agreement} + \text{Disagreement}) \times 100]$ formula was employed to calculate the inter-coder reliability (Miles & Huberman, 1994). The mean inter-coder reliability was 90% (range = 80-100%). Furthermore, the authors continued the analysis until agreement was achieved. Finally, the fourth author confirmed the data, findings and interpretations.

Findings

The views and experiences of the parents on safety skills, safety risks, and instruction of safety skills are presented in the following paragraphs.

Description of Safety Skills

Nearly half of the participants ($n = 21$) associated safety skills with the ability of the children to protect themselves, while three described it as a situation that they had to take precautions about. Six participants did not describe safety skills and stated that they did not have any knowledge or ideas about safety skills. All safety skill descriptions by the participants are presented in Table 2.

When asked to provide examples for safety skills, most participants ($n = 20$) mentioned pedestrian skills, while one participant could not provide an example. Other safety skills that the participants mentioned were safety on a balcony/windowsill, leaving home with parental permission, safety in case of a fire hazard, recognition of strangers, and adequate communication skills. These examples are presented in Table 2.

Table 2*Safety Skill Descriptions and Examples*

Description	<i>f</i>	Example	<i>f</i>
Learning self-protection	21	Pedestrian skills	20
Knowledge and awareness about dangers	9	Safety on balcony/windowsill	7
Parental precautions	3	Leaving home or the location of the parents with permission	7
Reporting a dangerous and unsafe situation	2	Safe behavior under the risk of burning	5
Daily-life skills	2	Avoidance of malicious individuals	5
Exhibition of dangerous and incorrect behavior	1	Safe climbing and descent from a high location	4
The presence of dangerous individuals or situations	1	Safety behavior in the presence of cutting/piercing tools	4
Skills that the child could easily acquire in life	1	Recognition of strangers and adequate communication with them	4
		Safety in the presence of flammable and corrosive substances	3
		Safe use of domestic electrical appliances	2
		Avoidance of self-harm or harming others	2

Safety Risk Experiences

When participants were asked whether they had previously encountered any situations that threatened the children's safety inside or outside the home, 27 participants stated that they had, and 16 participants stated that they had not. When the participants who stated that they had encountered a situation that threatened the children's safety were asked to elaborate on these situations, they stated that they mostly encountered the risk of falling from a window or balcony. The participants also stated that they had encountered the risk of getting lost outdoors. When participants were asked how often they encountered situations that threatened the children's safety, 14 stated that they rarely encountered, while 13 stated that they encountered these situations frequently. The events that threatened the children's safety at home and outdoors and the frequency of these situations are presented in Table 3. Participants who stated that they had not encountered any event also claimed that they had not encountered these situations because they constantly took precautions, kept their children under surveillance, and explained these situations.

Table 3*Safety Risk Experiences*

Safety risk experience	<i>f</i>	Safety risk	<i>f</i>	Safety risk frequency	<i>f</i>
<u>At home</u>					
Yes	27	Falling from the window/balcony	9	Frequently	13
		Injury due to a crash/fall	3		
		Injury by sharp tools/objects	2		
		Inadequate use of tools	1		
		Electrical shock	1		
		Injury during a temper tantrum	1		
		Burns	1		
<u>Outdoors</u>					
No	16	Getting lost	11	Rarely	14
		Traffic accident	9		
		Inadequate interaction with strangers	3		
		Peer violence	1		
		Falling from a tree	1		

Views on Possible Safety Risks

When participants were asked about the most common domestic safety risk for their children, they stated that the most common was falling. When participants were asked about possible safety risks outdoors, they stated that the most common was traffic accidents. Possible indoor and outdoor safety risks mentioned by the participants are presented in Table 4.

Views on the Settings that Most Likely Lead to Safety Risks

When participants were asked in which environments they experienced safety risks for their children, 22 participants stated that they experienced them both indoors and outdoors, while 13 participants stated that they

encountered them only outdoors. Three participants stated that they did not encounter any safety risks because they always supervised the physical environment and daily life of their children based on their traits, kept their children under constant surveillance, and never left them alone. One participant stated that they did not experience any safety risk but did not provide an explanation. Four participants did not answer the question.

The participants indicated that the outdoor environments with safety risks were streets, educational environments, crowded social environments such as shopping malls and markets, parks, gardens, homes of neighbors, cafes, forests, waterfronts, and school buses. Participants' views on the environments with safety risks are presented in Table 4.

Table 4

Views on Safety Risks and Associated Locations

Safety risk	<i>f</i>	Related setting	<i>f</i>	Related outdoor setting	<i>f</i>
Domestic					
Falling from a height	19	Domestic and outdoor	22	Streets	17
Unsafe use of sharp tools/objects	16	Outdoors	13	Educational settings	16
Unsafe use of electrical devices	10	None	4	Social settings	16
Unsafe use of flammable substances	10			Parks	9
Unsafe use of chemicals	7			Gardens	2
Leaving home without permission or running away from home	6			Homes of neighbors	1
Playing with natural gas/butane devices	5			Cafes	1
Taking drugs	3			Forests	1
Eating inedible substances	3			Coastal areas	1
Knocking heavy objects over	2			School bus	1
Outdoors					
Traffic accidents	14				
Interaction with malicious individuals	12				
Inability to identify strangers	9				
Getting lost	9				
Injury by playground equipment (e.g., swings)	5				
Unsafe travel in public transportation or private vehicles	4				
Consumption of street food	1				
Playing in unsafe water pools	1				
Unsafe behavior on escalators	1				
Bullying	1				

Measures Adopted to Ensure the Safety of the Children

When participants were asked what they did to ensure their children's safety, nearly half ($n = 22$) stated that they took precautions to ensure their children's safety at home by preventing access to risky situations, removing certain objects, or controlling their children. Participants also mentioned that they kept their children under surveillance, urged or warned them verbally, and taught them to identify dangerous situations. Nearly half ($n = 21$) of the participants stated that they kept their children under surveillance to ensure their safety outdoors. One participant stated that she did not do anything because she trusted her child's teachers. The practices adopted by the participants to ensure their children's safety at home and outdoors are presented in Table 5.

Views on Safety Precautions

Most participants ($n = 18$) stated that instruction in safety skills was necessary for the safety of their children. Five participants stated that they had no idea about this issue, while one participant stated that they did not expect or trust anyone to do anything about this issue. When the participants who considered the instruction of safety skills necessary were asked how the instruction could be conducted, they stated that it could be conducted mostly verbally and via experience. The views of the participants on what should be done at home and outdoors to ensure the safety of their children are presented in Table 5.

Views on the Instruction of Safety Skills

When asked whether safety skills could be taught to the children, a significant number of participants ($n = 36$) stated that these skills could be instructed. Four participants stated that safety skills could not be taught to their children, and three participants were undecided.

Table 5

Parental Views on the Actions They Took or Possible Actions to Ensure the Safety of their Children

Safety precautions	<i>f</i>	Required safety precautions	<i>f</i>	Safety skills instruction method	<i>f</i>
Domestic		Instruction	18	Verbal notifications	6
Measures	22	Surveillance	9	Experiences	6
Surveillance	11	Measures	9	Visuals	3
Verbal explanations, warning	9	Raising the awareness of others	5	Collaboration with the school	2
Teaching the identification of safety hazards	1	Reorganization of the physical environment	2	Discussion of negative safety experiences of others	1
Outdoors		Instruction of daily life and adaptation skills	2		
Surveillance	21	Creating a safe environment	1		
Verbal notification/warning	10	Employment of individuals who can assist the children	1		
Precautions	9	Life coach	1		
Instruction	4	Availability of only parental support	1		
Trace of love against getting lost	1				
Doing nothing	1				

Views on the Instruction of Safety Skills in Educational Institutions

When the participants were asked whether their children were instructed any safety skills in the educational institution, 26 participants stated that safety skills were not instructed, 10 participants stated that safety skills were instructed before, and four participants stated that they did not know. Three participants did not answer the question.

When the participants whose children were previously instructed the safety skills were asked which safety skills were instructed, two participants stated that safety in the presence of sharp/piercing tools and protection from tactile abuse were instructed, while only one participant mentioned the instruction of another skill (e.g., identification of dangerous situations, trace of love against getting lost). When asked how these skills were instructed and about their success, the participants stated that the instruction was conducted with verbal notification/warning, visuals, and modeling. Furthermore, four participants stated that the instruction was successful, one stated that it was moderately successful, one stated that it was slightly successful, and one stated that it was unsuccessful. Three participants stated that they were undecided about the success of the instruction. The participant views on the instruction of safety skills in educational institutions are presented in Table 6.

Table 6

Parental Views on the Instruction of Safety Skills in Educational Institutions

Instruction of safety skills in educational institutions	<i>f</i>	Safety skills instructed in educational institutions	<i>f</i>	Instruction method	<i>f</i>	Success	<i>f</i>
No	26	Safety in the presence of sharp tools	2	Verbal notification	5	Successful	4
Yes	10	Protection from tactile abuse	2	Visuals	3	Moderate success	1
Do not know	4	Safety during walking / running / hopping	1	Modeling	1	Slight success	1
Not responded	3	Safety in the presence of flammable substances	1	Verbal warning	1	Unsuccessful	1
		Protection from strangers	1			Undecided	3
		Privacy	1				
		Earthquake safety	1				
		Protection from dangerous situations	1				

Safety Skills Instruction Experiences

When the participants were asked about their experience levels in the instruction of safety skills to their children, 37 participants stated that they were experienced in the instruction of safety skills to their children, while six participants stated that they were not. Four participants who stated that were experienced did not state their views on these experiences. When the other participants were asked which safety skills they instructed, they mainly mentioned skills associated with safety in the presence of sharp objects, safety in the presence of hot objects, and pedestrian skills. Almost all participants (*n* = 32) who were experienced stated that they instructed these skills with verbal notifications. When the participants were asked whether they had any difficulties during the instruction, 21

participants stated that they experienced difficulties, and 12 participants stated that they did not. The difficulties experienced by these participants included problems associated with the traits of their children, the instruction process, and the nature of the safety skills. The safety skills that the participants instructed, the instruction methods, and the difficulties they experienced during instruction are presented in Table 7.

When the parents who were experienced in the instruction of safety skills were asked whether they received any support during the process, 29 participants stated that they did not, while eight participants stated that they did. Four participants stated that the child's teacher assisted them, one stated that a psychiatrist assisted them, one stated that an expert in the research they participated assisted them, one stated that an institutional psychologist assisted them, and one stated that they received assistance from the teacher and social media. One participant who did not receive any assistance stated that they employed books. Participant views on the instructional assistance are presented in Table 7.

Inclusion of Safety Skills in IEPs

When the participants were asked whether the IEPs of their children included safety skill targets, 34 stated that they did not, and three participants stated that they did. Four participants stated that they did not remember whether it included any safety skills. Two participants did not respond to the question. When the participants whose IEPs did not include any safety skill goals ($n = 34$) were asked whether they requested the inclusion of these skills, all stated that they did not. However, two participants stated that they requested training for the parents, and one participant stated that they requested training for their child. One of the participants who did not remember whether the IEP included any safety skill goals stated that they did not request the inclusion of these skills, and another stated that they did not remember whether they had any request.

Table 7

Parental Experiences in the Instruction of Safety Skills

Instructed safety skills	<i>f</i>	Instruction method	<i>f</i>	Difficulties in the instruction of the skills	<i>f</i>	Assistance during instruction	<i>f</i>
Safety in the presence of sharp tools	9	Verbal notification	32	Need for repetition	7	Teacher	5
Pedestrian skills	8	Experience	17	Possibility of harm during experiences	4	Psychiatrist	1
Safety in the presence of hot objects	7	Modeling	8	Low learning/listening motivation	3	Expert	1
Safety in the presence of fire hazards	5	Recognition of its effects/outcomes	3	Problem behavior	2	Institutional psychologist	1
Protection from strangers	5	Visuals	2	Generalization problems	2	Social media	1
Asking permission before leaving home	4	Promotion of opposite behavior	1	Resistance to instruction	2		
Safety on the balcony/windowsill	3	Precautions	1	Need for surveillance during instruction	1		
Safety during climbing	3	Stopping the reaction/guidance	1	Evaluation problems	1		
Power outlet safety	2			Mood control problems	1		
Knowledge of emergency numbers	1						
Safety in the presence of flammable substances	1						
Safety on slippery surfaces	1						
Knowledge of self-address and phone number	1						

Recommendations about Safety Skills Instruction

When participants were asked who should instruct the safety skills to their children, most ($n = 18$) stated that teachers/experts should instruct these skills. When asked where and when safety skills should be instructed, the participants stated that the safety skills should be instructed in educational environments and at adequate times. Participant views on how safety skills should be instructed are presented in Table 8.

Table 8*Parental Recommendations about Safety Skills Instruction*

Who should instruct these skills?	<i>f</i>	Where these skills should be instructed?	<i>f</i>	When these skills should be instructed?	<i>f</i>
Teacher/expert	18	In an educational environment	23	At an adequate time	7
Parents and teacher	16	In the natural environment	15	When the child is ready	6
Parents	7	At home	5	When the child starts attending school	4
Instructors	1			Early ages	3
Psychologists	1				

Discussion

The study aimed to determine the views and experiences of the parents of children with ASD on the instruction of safety skills. The findings demonstrated that the parents provided various descriptions for safety skills, and certain parents could not describe these skills. This could be due to the low awareness levels of the parents about these skills and their inability to conceptualize coping with the frequent safety risks they experience in daily life as safety skills. This finding was consistent with the findings reported by Şirin (2015). Şirin also reported that only half of the parents responded to the question “What comes to your mind when you think of safety skills?” Thus, before asking the consequent questions, the authors described safety skills for the parents. Half of the parents described safety skills as “learning to protect oneself.” However, it was observed during the interviews that the participants did not mention concepts such as “vital hazards” and “adequate responses to intentional or unintentional threats” in their descriptions as suggested in the literature. It was also observed that the child was described as the active component, in other words, not a reactor but a learner. Thus, the findings were consistent with the findings reported by Sirin and Tekin-Iftar (2016). Furthermore, it was observed that a few parents described safety skills incorrectly such as “precautions ” or “individuals or situations that could harm the child”. It was observed that half of the parents gave the example of pedestrian skills for safety skills. In the study by Sirin and Tekin-Iftar (2016), most parents also gave pedestrian skills as an example of safety skills. Not all parents could describe nor exemplify safety skills comprehensively. Parental limitations in the description and exemplification of safety skills could limit their attempts to instruct safety skills to their children. Furthermore, this limitation could also prevent the parents from requesting the instruction of safety skills from the teachers. Pituch et al. (2011) reported that safety skills were not included among the adaptive behavior in the list of instructional areas that parents preferred. Since the participants were asked questions on adaptive skills in the present study, safety skills could not have come to their minds. However, although the instruction of safety skills was explicitly asked in the present study, half of the participating parents could not describe the safety skills correctly. Furthermore, although the safety skills learning area includes several behaviors, the examples given by the parents were quite limited. Thus, these findings revealed that providing information to the parents about safety skills could significantly contribute to the initiation of instruction of planned initiatives by the parents and parental requests for the instruction of these skills in schools. Also, it could be suggested that further studies should investigate the reasons why parents ignore the instruction of safety skills and how to eliminate these factors. Finally, future studies could investigate the correlation between the age of children with ASD and the views of parents. Although the participating children in the present study were between 4 and 16 years old, most ($n = 33$) were 12 years old or younger. At these ages, children could be more easily controlled by their parents. Thus, similar studies could be conducted with older children in the future.

One of the findings of the study worth discussing was that about two-thirds of the parents stated that their children experienced a safety risk. This finding was consistent with the study conducted by Sahin and Colak (2023). The fact that certain children did not experience a security risk could be due to the overprotective behavior of the parents, the safe environment provided by the parents, or their failure to describe safety skills. The parents described safety skills incorrectly or incompletely and also failed to provide diverse examples of safety skills. Parents who stated that their children had experienced safety risks also indicated that these risks were experienced both indoors and outdoors. They listed the most common safety risks experienced outdoors as getting lost and traffic accidents. It has been reported that children with ASD frequently exhibited unauthorized wandering and escape behavior (McLaughlin et al., 2020; Wiggins et al., 2020). Furthermore, “pedestrian skills” were also a safety skill that was frequently emphasized in the literature. Instruction protocols have been developed (Stanton, 2023; Wilmut & Purcell, 2021) and experimental studies were conducted on this skill (e.g., Dixon et al., 2020). It could be argued that the findings of the current study were consistent with the literature. Half of the parents whose children experienced safety risks stated that the children “rarely” experienced safety risks, while the other half

stated that they “often” experienced these risks, demonstrating that the instruction of safety skills to children was necessary.

The parents stated that there were safety risks at home and outdoors, but only a few stated that their children almost never experienced security risks. A similar finding was reported by Sahin and Colak (2023), suggesting that certain parents adopted preventive and overprotective attitudes. However, while preventive attitudes are absolutely necessary, it is equally necessary to educate children about adequate behavior in case they experience a security risk. Because even a little negligence could lead to serious consequences. Safety skills should also be taught since the parents cannot always be in their children's lives.

It should also be discussed that half of the parents attempted to make safety risks inaccessible via certain measures. This was consistent with the parental views on safety hazards. Only a few parents stated that they acted proactively and provided instructions when their children faced safety risks. In addition to precautions, they stated that they helped their children behave adequately in the presence of safety risks by warning them and with verbal notifications. These findings were consistent with the findings reported in previous studies (Sahin & Colak, 2023; Sirin & Tekin-Iftar, 2016); however, it was also reported that “informational activities” were not effective in the instruction of safety skills (Gatheridge et al., 2004; Hardy, 2002). In other words, even when parents verbally notify their children about safety risks and protection methods, the children may not follow these guidelines in the face of a safety threat. For example, the National Rifle Association, a powerful organization in the United States that defends the right to own and carry guns, developed the “Eddie Eagle Gun Safe Program” to keep children away from firearms and published several animations and brochures to keep children away from firearms. The message of the program was “When you see a gun, ‘Stop!, Do not touch! Get away!, and Tell an adult!’” The studies that compared this program and behavioral skills and firearms training reported that when the groups were told what to do when they encounter a gun, both groups could give correct answers, but in reality, it was observed that the performance of children with behavioral skills training was better (Miltenberger, 2008). Thus, based on these findings, instruction methods should include active learning rather than informational narratives. The meta-analysis conducted by Tekin-Iftar, Olcay et al. (2021) reported that most studies on the instruction of safety skills were implemented by the authors, in only one study, the instruction was conducted by an author and a parent (Johnston, 2010). In one study, it was conducted by the parents (Harriage et al., 2016). Thus, both the present study and meta-analysis findings suggested that it was important to train parents about instruction. Furthermore, it could be recommended that future studies should analyze effective methods to expand parental knowledge and skills in the instruction of safety skills. Certain studies conducted in Turkey (Sahin & Colak, 2023; Tavukçu, 2021) and abroad (Harriage et al., 2016) aimed to improve parental instructional skills.

Most participating parents believed that their children could learn safety skills. However, this finding was not consistent with their previous statements. Because parents often stated that they preferred precautions to the instruction of safety skills. This contradiction could mean two things. First, parents may not instruct their children because they might not think they are responsible for instructing their children. Also, they might not know how to teach safety skills, even though they believed their children could learn. Future studies could investigate these issues. Thus, the findings could contribute to the elimination of this current practical problem.

It should also be noted that more than half of the parents stated that there was no safety skills training in educational institutions. Educational institutions should not only provide academic knowledge but also independent living skills. However, since 2018, curricula increasingly included safety skill goals when compared to previous years, albeit these were limited. This was not consistent with parental statements, suggesting that despite the safety skill targets included in the curricula, these might not be implemented in practice since these were included in the curricula recently. Sirin and Tekin-Iftar (2016) reported that teachers did not know how to instruct safety skills and they required further booklets and materials. Since most parents stated that safety skills were not instructed in educational institutions could be associated with that fact. When parents the children of whom were instructed in safety skills were asked about the instruction methods, they claimed that nonscientific methods (e.g., verbal notifications, warnings) were employed. This finding was consistent with the findings reported by Sirin and Tekin-Iftar (2016) that teachers required further knowledge on the instruction of safety skills. However, future studies should be conducted with larger samples to elucidate this issue.

When parents were asked about their experiences in the instruction of safety skills to their children, it was observed that most instructed their children. It was determined that parents mostly instructed the domestic safety skills. This finding was consistent with the findings reported by Sahin and Colak (2023). However, it could be suggested that their experiences were limited since safety risks exist in any environment. The instructional experiences of parents were not only limited by the diversity of the instructed skills. The findings also

demonstrated that parents instructed safety skills with non-scientific, even ineffective methods (by allowing the children to experience the consequences of safety risks). The parents who instructed safety skills stated that they experienced certain difficulties. These findings, demonstrating the parental requirement for further knowledge in the instruction of safety skills, were consistent with the literature (Sahin & Colak, 2023; Tekin-Iftar, Sirin et al., 2021).

Most parents who instructed safety skills stated that they did not receive any assistance in instruction, suggesting that this issue has not been approached systematically in Turkey and parents were left alone. It was determined that few parents were assisted by teachers, psychiatrists, or experts. Thus, it could be suggested that future studies should develop effective models to improve parental knowledge.

In the study, parents stated that their children's IEPs did not include safety skill instruction targets, suggesting that the efforts to keep students safe at schools were not adequate, and the preparation of the students for independent living was not prioritized. However, it was determined that parents whose children's IEPs did not include safety skill instruction targets did not request the instruction of safety skills from the teachers. These findings suggested that neither school systems, teachers, nor parents prioritized the instruction of safety skills.

In the study, parents suggested that safety skills should be instructed by teachers and parents in educational settings, and sometimes in natural environments prone to safety risks. It could be argued that the parental approach was holistic. However, it could also be argued that the ideal conditions they mentioned were not consistent with the study data. Most participants mentioned that the instruction of safety skills was not included in the curricula, while also stating that they did not instruct safety skills. Similar findings were also reported by previous studies (Agran & Krupp, 2010; Sirin & Tekin-Iftar, 2016). Thus, these findings indicated that the instruction of safety skills in daily life should be prioritized.

Finally, it was observed that the findings associated with certain questions were inconsistent in the study. For example, when the participants were asked how often they experienced safety risks, 14 participants stated that they rarely experienced them, while 13 stated that they frequently experienced them. On the other hand, when the participants were asked whether the safety skills could be instructed, most participants stated that safety skills could be instructed, while some ($n = 4$) stated that they could not, while others were undecided ($n = 3$). To ensure data diversity in the present study, participants in various educational environments were assigned. Since children's educational environments are directly associated with the severity of ASD and their performances, it could be suggested that this diversity could have affected parental views. Furthermore, Sahin and Colak (2023) demonstrated that risky parental behavior decreased with the increase in the age of the children with ASD. In the present study, it could be suggested that variables such as the severity of ASD, the age of the child, and the frequency of safety risk could have affected the variation in parental views.

Conclusion

The present study findings suggested that parents of children with ASD have not yet prioritized the instruction of safety skills and could not adequately support their children's safety by instructing the required safety skills. These findings demonstrated that the popularity of research on safety skills has increased in Turkey, and curricula have been improved; however, the findings showed that the current trends remained the same when compared to the 2010s.

Authors' Contributions

The first author took part in determining the subject of the study, designing the research, collecting data, analyzing the data and reporting the study. The second author took part in the design of the research, data collection, data analysis and reporting of the study. The third author took part in data collection, data analysis and reporting of the study. The fourth author took part in determining the subject of the study, designing the research and reporting the study.

Funding

This study was conducted as part of the The Scientific and Technological Research Council of Turkey (TÜBİTAK), 1001 Project numbered 120K843, titled "Safety Skills Teaching to Children with Autism Spectrum Disorder: Effects of Web-based Portal on Teaching Behaviors of Parents of Children with ASD and Learning Outcomes of Their Children".

Acknowledgment

We would like to thank the Scientific and Technological Research Council of Turkey (TÜBİTAK) for supporting this research and the project scholars Barış Biçimli, Demet Tavukçu, Dinçer Saral, Gamze İnci and Muharrem Koç.

References

- Açıkgoz, R. C. (2023). *Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklara toplumsal uyarı işaretlerinin öğretiminde eşzamanlı ipucuyla öğretim uygulamasının etkililiği [The effectiveness of simultaneous prompting in teaching social warning signs to children with autism spectrum disorder]* (Tez Numarası: 839217) [Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Agran, M., & Krupp, M. (2010). A preliminary investigation of parents' opinions about safety skills instruction: An apparent discrepancy between importance and expectation. *Education and Training in Autism and Developmental Disabilities, 45*(2), 303-311. <https://www.jstor.org/stable/23879814>
- Akmanoglu, N., & Tekin-Iftar, E. (2011). Teaching children with autism how to respond to the lures of strangers. *Autism, 15*(2), 205-222. <https://doi.org/10.1177/1362361309352180>
- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (5th ed.). American Psychiatric Association.
- Arnold-Saritepe, A. M., Phillips, K. J., Mudford, O. C., De Rozario, K. A., & Taylor, S. A. (2009). Generalization and maintenance. In J. L. Matson (Ed.), *Applied behavior analysis for children with autism spectrum disorders* (pp. 207-224). Springer.
- Bergstrom, R. Najdowski, A.C., & Tarbox, J. (2012). Teaching children with autism to seek help when lost in public. *Journal of Applied Behavior Analysis, 45*(1), 191-195. <https://doi.org/10.1901/jaba.2012.45-191>
- Brown-Lavoie, S. M., Viecilli, M. A., & Weiss, J. A. (2014). Sexual knowledge and victimization in adults with autism spectrum disorders. *Journal of Autism and Developmental Disorders, 44*, 2185-2196. <https://doi.org/10.1007/s10803-014-2093-y>
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemleri [Scientific research methods]* (29th ed.). Pegem Akademi.
- Cavalari, R. N. S., & Romanczyk, R. G. (2012). Caregiver perspectives on unintentional injury risk in children with an autism spectrum disorder. *Journal of Pediatric Nursing, 27*, 632-641. <https://doi.org/10.1016/j.pedn.2011.07.013>
- Değirmenci, H. D. (2018). *Koçluk içeren ve içermeyen web-tabanlı mesleki gelişim uygulamalarının otizmlilerle çalışan öğretmenlerin öğretim becerilerini ve öğrencilerinin güvenlik becerilerini edinmeleri açısından karşılaştırılması [Efficacy of web-based professional development with and without coaching on teaching skills of special education teachers' and their students' outcomes]* (Tez Numarası: 524169) [Doktora tezi, Anadolu Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Dixon, D. R., Miyake, C. J., Nohelty, K., Novack, M. N., & Granpeesheh, D. (2020). Evaluation of an immersive virtual reality safety training used to teach pedestrian skills to children with autism spectrum disorder. *Behavior Analysis in Practice, 13*, 631-640. <https://doi.org/10.1007/s40617-019-00401-1>
- Gatheridge, B. J., Miltenberger, R., Huneke, D. F., Satterlund, M. J., Mattern, A. R. J., Johnson, B. M., & Flessner, C. A. (2004). A comparison of two programs to teach firearm injury prevention skills to 6-and 7-year-old children. *Pediatrics, 114*(3), e294-e299. <https://doi.org/10.1542/peds.2003-0635-L>
- Girardi, A., Curran, M. S., & Snyder, B. L. (2021). Healthy intimate relationships and the adult with autism. *Journal of The American Psychiatric Nurses Association, 27*(5), 405-414. <https://doi.org/10.1177/1078390320949923>
- Glesne, C. (2011). *Becoming qualitative researchers: An introduction* (4th ed.). Pearson Education.
- Godish, D., Miltenberger, R., & Sanchez, S. (2017). Evaluation of video modeling for teaching abduction skills to children with autism spectrum disorder. *Advanced Neurodevelopmental Disorders, 1*(3), 168-175. <https://doi.org/10.1007/s41252-017-0026-4>
- Greene, A., & Bethune, K. S. (2021). The effects of systematic instruction in a group format to teach science to students with autism and intellectual disability. *Journal of Behavioral Education, 30*(1), 62-79. <https://doi.org/10.1007/s10864-019-09353-6>
- Hardy, M. S. (2002). Teaching firearm safety to children: Failure of a program. *Journal of Developmental and Behavioral Pediatrics, 23*(2), 71-76.

- Harriage, B., Blair, K. S. C., & Miltenberger, R. (2016). An evaluation of a parent implemented in situ pedestrian safety skills intervention for individuals with autism. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 46, 2017-2027. <https://doi.org/10.1007/s10803-016-2730-8>
- Hayward, B., Ransley, R., & Memery, R. (2016). GPS devices for elopement of people with autism and other developmental disabilities: A review of published literature. *Journal of Policy and Practice in Intellectual Disabilities*, 13(1), 69-94. <https://doi.org/10.1111/jppi.12148>
- Jang, J., Mehta, A., & Dixon, R. D. (2016). Safety skills. In N. N. Singh (Ed.), *Handbook of evidence-based practices in intellectual and developmental disabilities* (pp. 923-942), Springer.
- Johnson, B. R., & Christensen, L. (2014). *Educational research: Quantitative, qualitative, and mixed approaches* (5th ed.). Sage.
- Johnston M. (2010). *Teaching sexual abuse prevention skills to two children with intellectual disabilities through game play* [Master thesis, Brock University]. <http://hdl.handle.net/10464/3065>
- Kaya, F., & Ergenekon, Y. (2024). Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklara yaya becerilerinin öğretiminde video modellerle öğretimin etkililiği [Effectiveness of video modeling instruction in teaching pedestrian skills to children with autism spectrum disorder]. *Turkish Journal of Special Education Research and Practice*, 6(1), 46-64. <https://doi.org/10.37233/TRSPED.2024.0146>
- Kaya, G. (2021). *Otizm spektrum bozukluğu olan bireylere yabancı kişilerden korunma becerisinin kazandırılmasında uzaktan eğitim yoluyla sunulan video modellerle öğretimin etkililiği [The effectiveness of video modeling presented through distance education in teaching the skill of protection from strangers to individuals with autism spectrum disorder]* (Tez Numarası: 622980) [Yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Kiely, B., Migdal, T. R., Vettam, S., & Adesman, A. (2016). Prevalence and correlates of elopement in a nationally representative sample of children with developmental disabilities in the United States. *PLoS One*, 11(2), e0148337. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0148337>
- King, S., & Miltenberger, R. (2017). Evaluation of video modeling to teach children diagnosed with autism to avoid poison hazards. *Advances in Neurodevelopmental Disorders*, 1, 221-229. <https://doi.org/10.1007/s41252-017-0028-2>
- Kurt, O., Cevher, Z., & Kutlu, M. (2024). Effectiveness of video modeling in teaching earthquake and postearthquake evacuation safety skills for children with autism. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 57(2), 331-340. <https://doi.org/10.1002/jaba.1057>
- Kutlu, M., & Kurt, O. (2023). A comparison of social stories with and without video modeling in teaching how to respond to lures of strangers to children with autism. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 24(2), 1-17. <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.1074367>
- Lindsay, S., & Lamptey, D. L. (2019). Pedestrian navigation and public transit training interventions for youth with disabilities: A systematic review. *Disability and Rehabilitation*, 41(22), 2607-2621. <https://doi.org/10.1080/09638288.2018.1471165>
- Lumley, V. A., & Miltenberger, R. G. (1997). Sexual abuse prevention for persons with mental retardation. *American Journal of Mental Retardation*, 101(5), 459-472.
- McLaughlin, L., Rapoport, E., Keim, S. A., & Adesman, A. (2020). Wandering by children with autism spectrum disorders: Impact of electronic tracking devices on elopement behavior and quality of life. *Journal of Developmental & Behavioral Pediatrics*, 41(7), 513-521. <https://doi.org/10.1097/DBP.0000000000000817>
- Mechling, L. C. (2008). Thirty year review of safety skill instruction for persons with intellectual disabilities. *Education and Training in Developmental Disabilities*, 43(3), 311-323. <http://www.jstor.org/stable/23879793>
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook* (2nd ed.). Sage Publications.

- Miltenberger, R. G. (2008). Teaching safety skills to children: Prevention of firearm injury as an exemplar of best practice in assessment, training, and generalization of safety skills. *Behavior Analysis in Practice, 1*, 30-36. <https://doi.org/10.1007/BF03391718>
- Olçay, S., Ogur, C., & Saral, D. (2024). Teaching earthquake preparedness skills to students with developmental disabilities: A preliminary evaluation. *Intellectual and Developmental Disabilities, 62*(1), 59-73. <https://doi.org/10.1352/1934-9556-62.1.59>
- Petit-Frere, P., & Miltenberger, R. G. (2021). Evaluating a modified behavioral skills training procedure for teaching poison prevention skills to children with autism. *Journal of Applied Behavior Analysis, 54*(2), 783-792. <https://doi.org/10.1002/jaba.799>
- Pituch, K. A., Green, V. A., Didden, R., Lang, R., O'Reilly, M. F., Lancioni, G. E., & Sigafos, J. (2011). Parent reported treatment priorities for children with autism spectrum disorders. *Research in Autism Spectrum Disorders, 5*, 135-143. <https://doi.org/10.1016/j.rasd.2010.03.003>
- Robinson, S., & Graham, A. (2019). Promoting the safety of children and young people with intellectual disability: Perspectives and actions of families and professionals. *Children and Youth Services Review, 104*, 104404. <https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2019.104404>
- Şahin, C. (2019). *Otizm spektrum bozukluğu olan çocuğa sahip anne-babalara ev içi güvenlik becerilerinin öğretimi: Karma araştırma [Training on home safety skills for parents of children with autism spectrum disorder: A mixed method research]* (Tez Numarası: 570280) [Doktora tezi, Anadolu Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Sahin, C., & Colak, A. (2023). Training home safety skills to parents of children with autism spectrum disorder: A multilevel mixed study. *Exceptionality, 31*(3), 165-184. <https://doi.org/10.1080/09362835.2022.2130320>
- Sirin, N., & Tekin-Iftar, E. (2016). Opinions of Turkish parents and teachers about safety skills instruction to children with autism spectrum disorders: A preliminary investigation. *Journal of Autism and Developmental Disorders, 46*, 2653-2665. <https://doi.org/10.1007/s10803-016-2809-2>
- Stanton, J. C. (2023). *Pedestrian safety interventions for children with autism* [Master thesis, Western Sydney University]. <https://hdl.handle.net/1959.7/uws:72564>
- Süzer, T. (2015). *Otizm spektrum bozukluğu olan bireylere cinsel istismardan korunma becerilerinin öğretiminde sosyal öykü yönteminin etkililiği [Effects of social stories on teaching protecting skills against sexual abuse to individuals with autism spectrum disorders]* (Tez Numarası:388868) [Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Şirin, N. (2024). *Gelişim yetersizliği olan bireylere güvenlik becerileri öğretim programı tasarlanması ve uygulanması [Designing and implementing safety skills teaching program to individuals with developmental disabilities]* (Tez Numarası: 855560) [Doktora tezi, Anadolu Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Şirin, N. (2015). *Otizm spektrum bozukluğu olan bireylere güvenlik becerilerinin öğretimine ilişkin anne-babaların, öğretmenlerin ve öğretim üyelerinin görüş ve önerileri [Opinions and suggestions of parents, teachers and faculty members about teaching safety skills to individuals with autism spectrum disorders]* (Tez Numarası: 395105) [Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Tavukçu, D. (2021). *Otizm spektrum bozukluğu olan çocuğa sahip annelere sunulan koçluk uygulamalarının annelerin öğretim becerilerini ve çocuklarının güvenlik becerilerini edinmeleri üzerindeki etkisi [The effects of coaching mothers of children with autism spectrum disorder on their teaching skills and their children's acquisition of safety skills]* (Tez Numarası: 703807) [Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Tekin-Iftar, E., Olçay, S., Sirin, N., Bilmez, H., Degirmenci, H. D., & Collins, B. C. (2021). Systematic analysis of safety skill interventions to individuals with autism spectrum disorder. *Journal of Special Education, 54*(4), 239-250. <https://doi.org/10.1177/0022466920918247>

- Tekin-Iftar, E., Sirin, N., & Collins, B. C. (2021). Turkish parents, teachers, and faculty members' opinions and experiences on safety skills instruction for children with autism spectrum disorder. *International Electronic Journal of Elementary Education*, 13(3), 373-384. <https://www.iejee.com/index.php/IEJEE/article/view/1489>
- West, B. A., Rudd, R. A., Sauber-Schatz, E. K., & Ballesteros, M. F. (2021). Unintentional injury deaths in children and youth, 2010-2019. *Journal of Safety Research*, 78, 322-330. <https://doi.org/10.1016/j.jsr.2021.07.001>
- Wiggins, L. D., DiGuseppi, C., Schieve, L., Moody, E., Soke, G., Giarelli, E., & Levy, S. (2020). Wandering among preschool children with and without autism spectrum disorder. *Journal of Developmental and Behavioral Pediatrics*, 41(4), 251. <https://doi.org/10.1097/DBP.0000000000000780>
- Wilmut, K., & Purcell, C. (2021). The nature of the risk faced by pedestrians with neurodevelopmental disorders: A systematic review. *Accident Analysis & Prevention*, 149, 105886. <https://doi.org/10.1016/j.aap.2020.105886>
- Wiseman, K. V., Mc Ardell, L. E., Bottini, S. B., & Gillis, J. M. (2017). A meta-analysis of safety skill interventions for children, adolescents, and young adults with autism spectrum disorder. *Review Journal of Autism and Developmental Disorders*, 4, 39-49. <https://doi.org/10.1007/s40489-016-0096-7>
- Yıldırım-Sarı, H. & Girli, A. (2012). Gelişimsel yetersizliği olan çocuklarda kaza ve yaralanma [Accident and injury in children with developmental disabilities]. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 15(4), 283-288.
- Yıldırım-Sarı, H., Girli, A., Ozturk-Ozgonenel, S., & Rowley, H. (2016). Determination of injury risks and safety measures taken by mothers of children with an intellectual disability and autism spectrum disorder. *International Journal of Nursing Knowledge*, 27(2), 95-103. <https://doi.org/10.1111/2047-3095.12079>
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri [Qualitative research methods in the social sciences]* (12th ed.). Seçkin Yayıncılık.

